

2026-02-18

Ärendenummer:

NV-07136-24

SKS 2024/3425

SJV 4.3.17-01324/2025

HaV 2024-003726

BV 7132/2024

Bilaga 6.1

Konsekvensutredning

Övergripande åtgärder

Förslag till nationell
restaureringsplan och
författningsändringar till
följd av EU-förordning om
restaurering av natur

Innehåll

6.1	EKOSYSTEMÖVERGRIPANDE FÖRSLAG TILL ÅTGÄRDER OCH STYRMEDEL	3
6.1.1	Utveckling av marknadsbaserade lösningar	4
6.1.2	Utveckling av finansieringsformer	10
6.1.3	Samverkan och åtgärdssamordning i genomförandet	15
6.1.4	Utveckling av befintliga naturvårdsformer och miljömålsarbete	23
6.1.5	Övergripande styrning och granskning av förordningens genomförande	43
6.1.6	Informationsinsatser till enskilda och direktiv till myndigheter	44
6.1.7	Stärkt samverkan för informations-försörjning som stödjer genomförande	46

6.1 Ekosystemövergripande förslag till åtgärder och styrmedel

I bilaga 6 redogörs för konsekvensutredning av de åtgärder som myndigheterna bedömer behöver ingå i Sveriges nationella plan för att nå kraven i naturrestaureringsförordningen uppdelat per ekosystem (bilaga 6.2-6.11).

Vi har även identifierat behov av åtgärder av tvärgående karaktär som kan bidra till att skapa förutsättningar för att nå målen och kraven i förordningen. De tvärgående åtgärdsförslagen presenteras i detta avsnitt. Förslagen kan framför allt bidra till att uppnå förordningens mål och krav i artikel 4, men också i andra artiklar.

Naturvårdsverket har haft huvudansvar för de förslagen till plan som rör artikel 4, och därför är förslagen i Bilaga 6.1 primärt Naturvårdsverkets.

För att nå förordningens mål och krav föreslås 16 ekosystemövergripande åtgärder eller styrmedel:

1. Utveckling av marknadsbaserade lösningar

- Utvecklad tillämpning av ekologisk kompensation
- Utred marknadslösningar som skapar lönsamhet i att bevara och utveckla naturvärden

2. Utveckling av finansieringsformer

- Stärkt samverkan för utveckling av kompletterande finansieringsmekanismer
- Ökat nyttjande av offentlig upphandling som styrmedel för biologisk mångfald

3. Samverkan och åtgärdssamordning i genomförandet

- Samverka på nationell nivå kring biologisk mångfald och ekosystemtjänster.
- Utveckla åtgärdssamordning för facilitering av åtgärder för biologisk mångfald och ekosystemtjänster på regional och lokal nivå.

4. Utveckling av befintliga naturvårdsformer och miljömålsarbete

- Utveckla och förstärk förvaltning av skyddad natur
- Standardisera arbetet med att ta fram regionala värdeetrakter för ekosystemen och förstärk regionala handlingsplaner
- Tillför medel till ordinarie LONA
- Utred mer flexibelt skydd samt ersättningsformer för öppen mark, vattenmiljöer och livsmiljöer under succession
- Förstärk och utöka Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper

- Stärk och utveckla arbetet mot invasiva främmande arter
5. **Övergripande styrning och granskning av förordningens genomförande**
 - Miljömålsuppföljningen synkroniseras med förordningens krav och rapportering
 6. **Informationsinsatser till enskilda och direktiv till myndigheter**
 - Tillgängliggöra information till enskilda och verksamhetsutövare
 - Styrning av statliga myndigheter och bolag
 7. **Stärkt samverkan för informationsförsörjning som stödjer genomförande**
 - Åtgärdsförslag för stärkt samverkan kring informationsförsörjning som stödjer genomförande

6.1.1 Utveckling av marknadsbaserade lösningar

Problembeskrivning

Som problemanalyserna för respektive ekosystem (bilagorna 6.2-6.11) visar, skulle betydande insatser i form av både nya och förändrade styrmedel och åtgärder behövas för att vända trenden för ekosystemen och uppnå förordningens mål och krav. Ett övergripande problem som kännetecknar nuläget i flera ekosystem är att naturnyttor och ekosystemtjänster i många fall är kollektiva nyttigheter. Förlusten av biologisk mångfald kännetecknas också av externa effekter, då kostnader och nyttor för samhället kopplade till biologisk mångfald inte alltid internaliseras fullt ut i prissignaler på marknader. Det leder till överexploatering och underinvesteringar i restaurering och skydd av natur i förhållande till vad som hade samhälleligt önskvärt. Utveckling av styrmedel som på olika sätt bidrar till att synliggöra det ekonomiska värdet av biologisk mångfald skulle kunna bidra till att stärka de ekonomiska incitamenten att bevara och utveckla de naturvärden som förordningen omfattar och bidra till ökad hänsyn till biologisk mångfald i ekonomiskt beslutsfattande.

Åtgärdsförslag för utveckling av marknadsbaserade lösningar

Utvecklad tillämpning av ekologisk kompensation

Myndigheterna föreslår att regeringen låter analysera förutsättningar, potential och hinder för en utvecklad tillämpning av ekologisk kompensation med nettovinst för biologisk mångfald, i syfte att bidra till förordningens mål och krav. Analysen kan innefatta både hur tillämpningen av frivillig ekologisk kompensation skulle kunna utvecklas, samt reglerad ekologisk kompensation som ett möjligt styrmedel. En sådan analys bör ske i nära dialog och samverkan med relevanta aktörer, som exempelvis kommuner och aktörer i näringslivet.

Arbetet föreslås fokusera på ekologisk kompensation vid förändrad markanvändning, såsom exploatering. Olika möjliga modeller bör analyseras och beskrivas. I ett sådant eventuellt uppdrag bör även ingå att beskriva vilka åtgärder som skulle behövas för att realisera sådana modeller, inklusive behov av författningsändringar. Arbetet bör bygga vidare på nationella kunskapsunderlag som tidigare utredningar och relevanta forskningssatsningar, och samtidigt bidra med en ny analys i förhållande till naturrestaureringsförordningens mål och krav. Ett sådant arbete skulle även kunna innefatta att ta tillvara erfarenheter och lärdomar från andra länder med mer välutvecklade system för ekologisk kompensation på såväl frivillig som reglerad grund.

Motiv

Utvecklad tillämpning av ekologisk kompensation med nettovinst för biologisk mångfald är ett möjligt verktyg för att öka takten i genomförandet av åtgärder och stärka incitamenten att bevara och utveckla de naturvärden som omfattas av förordningen. Ekologisk kompensation kan potentiellt utformas till ett brett styrmedel som kan bidra till flera av förordningens mål, både för livsmiljöer för arter, för livsmiljötyper avseende förbättrat tillstånd, för att motverka försämring och bidra till återskapande, samt för indikatorer inom skogs-, och jordbruksekosystem med fler områden. Insatser inom såväl terrestra som marina och limniska miljöer samt våtmarker kan potentiellt stärkas genom ekologisk kompensation.

Kompensation för negativ påverkan på natur vid exempelvis exploatering är ett sätt att internalisera miljökostnader för den som orsakar miljöskada. Skadelindringshierarkin är central och åtgärder för att undvika och minimera skada ska alltid föregå eventuella kompensationsåtgärder. Med nettovinst för biologisk mångfald menas att naturnyttorna med kompensationsåtgärderna överstiger förlusten av naturvärden som kompenseras. En sådan nettovinst skapar därmed ett ytterligare bidrag till naturvärden. En sådan kompensationsmodell gör det kostsamt att orsaka skada vilket skapar incitament att minimera miljöskadan, till exempel genom att lokalisera exploateringsprojekt i områden med lägre naturvärden, eftersom kostnaden för kompensation då blir lägre.

Exploatering, byggnation och utbyggnad av infrastruktur innebär att mark tas i anspråk för nödvändiga samhällsbehov såsom bostäder och transportinfrastruktur, men leder samtidigt till förlust och fragmentering av naturvärden. Konsekvenser för naturmiljön är betydande på såväl lokal nivå som på nationell nivå sett till den sammanlagda påverkan på naturvärden på land och i vatten.¹

Ekologisk kompensation som styrmedel har utretts vid flertalet tillfällen de senaste åren. Bland annat SOU 2017:34 som föreslår åtgärder för att åstadkomma en mer effektiv och konsekvent tillämpning av ekologisk kompensation och motverka nettoförluster av biologisk mångfald och ekosystemtjänster, men inga åtgärder som utredningen lämnade har hittills genomförts. Åtgärdsförslagen berör bland annat att

¹ Se exempelvis Fördjupad utvärdering 2023 Ett rikt växt- och djurliv

utveckla befintlig lagstiftning genom ändringar i miljöbalken, plan- och bygglagen och annan lagstiftning, att ²⁰⁰⁶ Naturvårdsverket har också genomfört en forskningssatsning om ekologisk kompensation under åren 2018–2021, samt under de senaste åren bedrivit ett arbete för att undersöka de juridiska förutsättningarna för kommunala kompensationsfonder.

Det finns en efterfrågan från både kommuner och delar av det privata näringslivet att hitta ändamålsenliga system för att arbeta med ekologisk kompensation vid exempelvis exploatering.³ Mot bakgrund av naturrestaureringsförordningen och det ökade behovet av åtgärder i landskapet som krävs för att uppfylla dess mål och krav, bedömer myndigheterna att ekologisk kompensation med nettovinst skulle kunna utredas som ett möjligt verktyg för att minimera negativa effekter på naturmiljö och bidra till ökade investeringar i naturvårdsåtgärder. Utvecklad tillämpning av ekologisk kompensation skulle också kunna bidra till att öka efterfrågan på restaureringsåtgärder på ett sätt som stärker incitamenten för markägare att bevara och utveckla naturvärden.

Ekologisk kompensation tillämpas i viss omfattning i Sverige idag. Det finns exempelvis möjlighet för kommuner att använda olika former av frivillig kompensation för att minska negativa effekter av exploatering. Lagkrav om ekologisk kompensation finns i dagsläget enbart vid intrång i skyddade områden. I flera andra europeiska länder finns möjlighet att ställa krav på kompensation även vid exempelvis exploatering. Ett relativt långtgående exempel på ett system med reglerad ekologisk kompensation med krav på nettovinst för biologisk mångfald vid exploatering är *Biodiversity Net Gain* som finns i England. Lagstiftningen innebär att alla större utvecklingsprojekt ska öka den biologiska mångfalden med minst 10 % jämfört med utgångsläget. Förbättringen kan ske på plats eller utanför projektområdet och måste garanteras i minst 30 år. Det finns även andra exempel på system i andra länder, exempelvis har både Frankrike och Finland utvecklat modeller för utvecklad tillämpning av frivillig ekologisk kompensation som regleras i nationell miljölagstiftning. Det finns således mycket kunskap och lärdomar att dra från andra länders erfarenheter.

Det föreslås därför att regeringen låter analysera förutsättningar, potential och hinder för en utvecklad tillämpning av ekologisk kompensation med nettovinst för biologisk mångfald i Sverige, i syfte att bidra naturrestaureringsförordningens mål och krav.

Konsekvenser av åtgärdsförslaget

Konsekvenser för staten

De direkta kostnaderna för arbetet beror av uppdragets slutliga omfattning och ambitionsnivå men bedöms uppskattningsvis till totalt två helårsarbetskrafter.

² SOU 2017:34 [ekologisk-kompensation--atgarder-for-att-motverka-nettoforlust-av-biologisk-mangfald-och-ekosystemtjanster-samtidigt-som-behovet-av-markexploatering-tillgododotes-sou-201734.pdf](#)

³ B la [Ekologisk kompensation som styrmedel i kommunal planering](#).

Baserat på en kostnad på 1,5 miljoner kronor för en årsarbetskraft uppskattas kostnaden till 3 miljoner kronor.

Om tillämpningen av ekologisk kompensation med nettovinst för biologisk mångfald skulle öka i Sverige kommer det innebära konsekvenser för staten i form av bland annat ökade kostnader för styrning, vägledning och uppföljning. Sådana konsekvenser behöver beskrivas närmare i det föreslagna arbetet. Samtidigt kan en ökad tillämpning också innebära en ökad allokering av privata resurser till investeringar i natur vilket skulle kunna bidra till att öka åtgärdstakten på ett sätt som bidrar till förordningens mål och krav utan att det behöver bekostas av staten. Det blir då snarare en form av ”förorenaren betalar”-princip.

Konsekvenser för kommuner och regioner

I genomförandet av det föreslagna arbetet bör en kunskapsuppbyggnad och -förmedling att ske i och med att svenska kommuner som idag försöker tillämpa någon form av frivillig ekologisk kompensation med fördel borde involveras i arbetet. Tydligare modeller och arbetssätt för ekologisk kompensation är något som efterfrågas av flera kommuner. Om uppdraget skulle föreslå reglerad ekologisk kompensation vid vissa typer av förändrad markanvändning kan det få konsekvenser för kommuner vilket behöver beskrivas i det fall sådana förslag läggs fram.

Konsekvenser för företag

I genomförandet av förslaget till plan är det viktigt att bedriva samverkan med relevanta aktörer i det privata näringslivet, för att förstå förutsättningar, behov och hinder samt konsekvenser av olika möjliga förslag. Som nämnt under ”Motiv” bedöms det finnas en efterfrågan från företag att hitta ändamålsenliga system för att utveckla tillämpningen av ekologisk kompensation, och det finns flera företag som efterfrågar gemensamma/nationella modeller för att kunna kompensera vid exploatering. Det finns en vilja även hos många företag att bidra till att bevara den biologiska mångfalden. Jämför bland annat hur branschorganisationer och företag har gått ihop i arbetet med att ta fram metoden *Climb*.⁴

Om reglerad ekologisk kompensation vid vissa typer av förändrad markanvändning skulle föreslås kan konsekvenserna bli betydande för vissa företag. För aktörer som skulle påverkas av krav om kompensation kan kostnader öka betydligt, med potentiellt betydande effekter på branschnivå. Det skulle även driva fram delvis ökade behov av redan befintliga kompetenser såsom biologer för inventeringar, men även nya funktioner och verksamhetsområden bland annat för att föra samman köpare och säljare, planera åtgärder, avtalshantering, liksom för verifiering av åtgärder. Sådana konsekvenser behöver beskrivas närmare i de fall sådana förslag läggs fram.

⁴ Hem - Climb

Konsekvenser för andra enskilda

Inga direkta konsekvenser i detta skede. Samtliga identifierade konsekvenser behöver beskrivas i det föreslagna analysarbetet.

Utred marknadslösningar som skapar lönsamhet i att bevara och utveckla naturvärden

Myndigheterna föreslår att regeringen tillser att det utreds hur system och incitament kan utvecklas och tillämpas för att öka det privat- och företagsekonomiska värdet av att bevara och restaurera livsmiljötyper inom olika sektorer som skogen och jordbruket. Tillämpningen av den föreslagna utformningen kan förlagsvis påbörjas i mindre skala 2028 för att sedan utvärderas 2030 och om ändamålsenligt inrättas i sin helhet 2032.

Motiv

Det finns ett marknadsmisslyckande i att naturvärden ofta saknar pris på marknaden. Detta orsakar en resursineffektivitet som resulterar i underinvesteringar i naturvärden i jämförelse med vad samhället önskar. Ibland kan det också leda till att lagstiftning som är samhällsekonomiskt motiverad på EU- och nationell nivå får oproportionerliga konsekvenser för enskilda eller företag där några drabbas mycket och andra inte alls. I värsta fall skapas då så kallade perversa incitament⁵, som får motsatt effekt mot lagstiftningens syfte och leder till att enskilda och företag undviker att skapa eller bevara naturvärden.

Exempel på detta är artskyddsförordningen, där markägare som har skog med höga naturvärden kan nekas möjligheten att avverka sin skog utan ersättning. En liknande situation riskerar att uppstå i skogen vid tillämpning av icke-försämringskravet. Den bakomliggande orsaken är att det för samma skog endast finns privatekonomiskt värde för timret, medan det i många fall saknas ett motsvarande värde för naturvärdena. Möjliga sätt att korrigera detta är att skapa en marknad för naturvärdena, där priset skapar incitament för markägaren att bibehålla och utveckla naturvärden, eller att inrätta ett kompensationssystem, antingen av staten eller mellan skogsägarna själva.

Vissa sådana system har redan införts och testats i andra länder, exempelvis habitatbanking⁶. I Sverige har system som avgiftsfondssystem föreslagits i olika sammanhang⁷. Det är principiellt kostnadseffektiva styrmedel som både främjar utvecklingen och förekomsten av viktiga naturtyper och samtidigt hanterar orättvisor mellan markägare med olika förutsättningar. Det finns också befintliga

⁵ I nationalekonomiska termer avser perversa incitament en incitamentsstruktur som ger upphov till oönskade effekter eller beteenden, särskilt sådana som är oväntade och i tvärtom mot vad ett styrmedel var designat att åstadkomma. Resultatet av perversa incitament kallas ibland även för *kobra effekt* för att beskriva en situation där aktörer har incitament att göra ett problem större i stället för att lösa det.

⁶ Se OECD (2020) *A Comprehensive Overview of Global Biodiversity Finance* (2020)

⁷ Se t.ex Bostedt och Brännlund (2022) Slaget om skogen, Ekonomisk Debatt, Nr 1 2022 Årgång 50, Ledare

system från andra branscher, som till exempel elcertifikatsystemet, som skulle kunna gå att lära från.

Beskrivning av förslaget

Vi föreslår att tillämpbarheten och den praktiska utformningen av system och incitament först utreds noggrant och sedan implementeras stegvis. Systemens tillämpbarhet föreslås utredas för olika ekosystem, eller om det är praktiskt möjligt för flera ekosystem samtidigt. Utredningen föreslås genomföras i form av en styrmedelsanalys för att korrigera för att naturvärden saknar privat- och företagsekonomiskt värde. Till att börja med utreds hur tillämpligt ett avgiftsfonds-system skulle vara för skogen och ett habitatbankingsystem för jordbruket, i jämförelse med andra möjliga upplägg, som till exempel ett handelssystem med naturkrediter eller annan typ av kompensations- eller certifikatsystem. Statens roll i ett sådant system tydliggörs och utvecklas som en del av styrmedelsförslagets utformning.

För ett avgiftsfonds-system skulle ett möjligt upplägg kunna vara att skogsägare betalar en viss avgift relaterad till avverkad volym, men det kan också vara någon annan bas, som uppköp av timmer. Bostedt och Brännlund föreslog ett sådant system i *Ekonomisk Debatt*.⁸ Fördelen med att använda avverkad volym är att det också styr mot klimatmålen och skulle kunna utvecklas som en del av klimathandlingsplanen och uppfyllandet av LULUCF-förordningen. De medel som genereras genom avgiften används sedan för att kompensera skogsägare med stora ekologiskt värdefulla arealer för begränsningar i användningen av sin skog. På så sätt blir enskilda skogsägars börda inte större än praxis vad gäller rätt till ersättning när ”pågående markanvändning inom berörd del av fastigheten avsevärt försvåras” (2 kap 15 § regeringsformen).

Habitatbanking eller ekologiska kompensationspooler har undersökts i liten skala för jordbruket i Skåne⁹ och kan bidra till förståelsen av dess praktiska tillämpbarhet. Ekologiska kompensationspooler kan utredas tillsammans med förslag om utvecklad tillämpning av ekologisk kompensation med nettovinst vid exempelvis exploatering (se förslag ovan). Då kan exploatering av vardagsnatur bidra till privat finansiering av restaureringsåtgärder i enlighet med krav på nettovinst av naturvärden.

Utredningen föreslås leda till konkreta tillämpbara styrmedelsförslag. Implementering föreslås genomföras stegvis och inledas med pilotprojekt för specifika ekosystem. Genomförandet bör utvärderas regelbundet och korrigeras vid behov.

⁸ Bostedt och Brännlund (2022) Slaget om skogen, *Ekonomisk Debatt*, Nr 1 2022 Årgång 50, Ledare

⁹ Katarina Elofsson, Tomas Pärt, Abenezer Z. Aklilu och Matthew Hiron (2021) Ekologiska kompensationspooler i jordbrukslandskapet. Slutrapport Naturvårdsverket. RAPPORT 6993

Konsekvenser av åtgärdsförslaget

Konsekvenser för staten

Utredningsarbete för sammanlagt 2,5 heltidstjänster under ett år motsvarar 3,75 miljoner SEK 2026/7. Utredningen kan behöva ta in information och beställa studier för 1 miljon SEK. Utvärdering 2030, 1.5 miljoner SEK. Totalt 2026–2030, 6,25 miljoner SEK. Uppbyggnad och hantering av system förväntas starta i liten skala 2028 men det är svårt att beräkna kostnaden innan utformningen är klar men att sätta upp system kan vara kostsamt.

Konsekvenser för kommuner och regioner

Svårt bedöma konsekvenserna innan utformningen av förslaget tagits fram. Kommuner kan i egenskap av markägare och förvaltare av natur bli påverkade av förslaget som tas fram.

Konsekvenser för företag

Konsekvenser för markägare och verksamhetsutövare beror på det föreslagna systemets utformning. Eftersom syftet med styrmedlet är att korrigera den marknadsmässiga skevhet som finns idag förväntas verksamhetsutövare få större valmöjligheter i sin markförvaltning vilket förväntas vara positivt. *Konsekvenser för andra enskilda*

Svårt bedöma konsekvenserna innan utformningen av förslaget tagits fram.

Övriga konsekvenser

Eftersom syftet med styrmedelsförslaget är att förbättra samhällets resurseffektivitet tjänar samhället i helhet på förslaget.

6.1.2 Utveckling av finansieringsformer

Problembeskrivning

Genomförandet av naturrestaureringsförordningen kommer att kräva betydande förstärkning av finansieringen för biologisk mångfald, både nationellt och genom ökad unionsfinansiering till skydd och restaurering av natur. Det stora finansieringsbehovet beror bland annat på att naturvårdsinsatser varit jämförelsevis underfinansierade under lång tid. Offentlig finansiering, både i form av nationella medel och unionsfinansiering, kommer att vara central och bör utgöra grunden för den finansiering som behövs för att uppnå förordningens mål och krav. En viktig aspekt kommer att vara att sträva efter att befintliga medel används på sätt som tydligare bidrar till förordningens mål. Den tillgängliga finansieringen kommer dock att behöva öka från samtliga tillgängliga källor för att möjliggöra tillräcklig takt i åtgärdsarbetet, vilket också är i linje med det globala Kunming-Montreal-ramverket för biologisk mångfald, som i åtgärds mål 19 anger att parterna väsentligt och successivt ska öka de finansiella resurserna från alla källor, inklusive

inhemska, internationella, offentliga och privata¹⁰. Enligt naturrestaureringsförordningens artikel 21 f ska också medlemsstaterna i kommande uppdateringar av de nationella restaureringsplanerna redovisa vilka insatser som genomförts med avseende på att fylla identifierade finansieringsbehov, för att säkerställa att tillräckliga finansiella resurser mobiliseras till naturvård.

Åtgärdsförslag för utveckling av finansieringsformer

Stärkt samverkan för utveckling av kompletterande finansieringsmekanismer

Utvecklade arbetssätt och stärkt samverkan med relevanta externa aktörer kan bidra till att främja utveckling av innovativa finansieringsmekanismer som kan mobilisera ökad privat finansiering till naturvård på ett sätt som bidrar till naturrestaureringsförordningens mål och krav.

Arbetet bör innefatta att stärka samverkan med relevanta aktörer och intressenter i exempelvis näringslivet, för att bidra till kunskapsspridning och erfarenhetsutbyte, att identifiera hinder samt att bidra till ytterligare kunskapsuppbyggnad genom att exempelvis följa och bidra till genomförande av forsknings- och pilotprojekt i svensk kontext. Arbetet kan även bidra till den av EU-kommissionen aviserade unionsgemensamma utvecklingen av ett ramverk för frivilliga naturkrediter i syfte att stimulera privat finansiering till skydd och restaurering av natur.

Motiv

Att stimulera privat finansiering genom innovativa finansieringsmekanismer som exempelvis natur- eller hybridkrediter¹¹ skulle på sikt kunna utgöra ett möjligt komplement till offentlig finansiering av naturvård, givet att dessa utvecklas på ett sätt som säkerställer hög miljömässig integritet och trovärdighet, och att det finns ett tillräckligt utbud och efterfrågan för sådana investeringar. Centrala principer för att säkerställa integritet är till exempel additionalitet och permanens i åtgärder, transparens, etablering av robusta baslinjer, samt åtgärder för att förhindra läckage och dubbelräkning. Till 2030 bedöms potentialen vara begränsad i förhållande till naturrestaureringsförordningens mål och krav, då det i dagsläget inte finns någon utvecklad marknad för sådana investeringar. I Sverige finns ett antal genomförda och pågående initiativ för att utveckla en marknad för naturkrediter, men initiativen befinner sig i dagsläget i mindre skala, eller på pilot- eller forskningsstadiet. Samverkan mellan myndigheter, näringslivet, forskning och andra relevanta aktörer bedöms vara viktigt för att få en helhetsbild av möjligheter, utmaningar och behov under utvecklingen av en sådan marknad.

¹⁰ Microsoft Word - Det globala Kunming - Montreal-ramverket för biologisk mångfald .docx

¹¹ Investeringar som ger nytta för både klimat och biologisk mångfald brukar betecknas hybridkrediter, medan investeringar som ger obligatoriska nytta enbart för den biologiska mångfalden betecknas natur- eller biokrediter

EU-kommissionen presenterade i juli 2025 en färdplan med en strategi och åtgärder för att lägga grunden för utveckling av ett system med certifiering och frivilliga naturkrediter inom EU, bland annat mot bakgrund av naturrestaureringsförordningen.¹² Syftet med att utveckla en marknad för naturkrediter är enligt Kommissionen att komplettera offentlig finansiering och att gynna aktörer som vidtar åtgärder för biologisk mångfald. Syftet är vidare enligt Kommissionen att svara upp mot ett affärsmässigt intresse från företag att investera i åtgärder som bidrar till restaurering och skydd av natur, bland annat för att hantera biodiversitetsrelaterade risker, förbättra sin långsiktiga resiliens och att öka sitt anseende bland investerare och konsumenter.

I dagsläget råder det osäkerhet kring vilken potential ett sådant system skulle kunna ha då det återstår utmaningar med hur ett system med certifiering och naturkrediter skulle kunna utformas för att säkerställa hög miljömässig integritet, liksom att identifiera utbudet och efterfrågan på en sådan marknad. Det är också viktigt att klargöra i vilka syften köp av sådana naturkrediter kan genomföras. Om företag ska kunna köpa sådana krediter i syfte att kompensera direkt eller indirekt påverkan på biologisk mångfald är det avgörande att det sker enligt en robust skadelindringshierarki, för att investeringarna ska bidra till additionell och verklig naturnytta.

Det är avgörande att den aviserade utvecklingen av ett system med naturkrediter inom EU inte tränger ut nationell- eller unionsfinansiering till naturvård, utan att den i så fall bidrar till ytterligare investeringar i åtgärder som annars inte hade blivit av. Samtidigt är det viktigt att bygga upp och utveckla kunskap och tillvarata erfarenheter kring hur olika verktyg och mekanismer skulle kunna möjliggöra ökade insatser från privat finansiering, inklusive från företag, organisationer, filantroper med flera. Det finns också ett ökande intresse från det privata näringslivet att engagera sig i frågor som rör biologisk mångfald och ekosystem.¹³ Bland annat bedöms medvetenheten öka om de risker som förlust av biologisk mångfald kan innebära i näringslivets värdekedjor.

Konsekvenser av åtgärdsförslaget

Konsekvenser för staten

Åtgärden läggs fram som en bedömning vilket innebär att aktiviteter antas kunna genomföras inom befintlig verksamhet på myndigheterna. Personella resurser uppskattas till totalt en halv årsarbetskraft per år för myndigheterna gemensamt, vilket beräknas till 750 000 kr. Då arbetet planeras fortgå inträffar kostnaderna löpande under flera år. De närmare formerna för arbetet behöver utvecklas av myndigheterna och bör löpande utvärderas för att säkerställa att man möter aktuella behov och att det sker på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Konsekvenser för kommuner och regioner:

¹² [IP_25_1679_EN.pdf](#)

¹³ [FU23 Ett rikt växt- och djurliv](#) , Ecogain för Länsstyrelsen i Stockholm (2025) [Företagens investeringar i biologisk mångfald](#) t ex

Kommuner och regioner väntas inte påverkas direkt av bedömningen.

Konsekvenser för företag

En central del av förslaget inbegriper samverkan med näringsliv och relevanta aktörer. Deltagande i samverkan är frivilligt och innebär insatser främst i form av arbetstid. Kunskaps- och erfarenhetsutbyte väntas kunna vara positivt för företag och till nytta för deltagande aktörer då det bedöms finnas en efterfrågan på detta.

Konsekvenser för andra enskilda

Inga direkta konsekvenser för andra enskilda.

Övriga konsekvenser

Inga direkta övriga konsekvenser.

Ökat nyttjande av offentlig upphandling som styrmedel för biologisk mångfald

Myndigheterna föreslår att regeringen låter analysera hur hänsyn till påverkan på biologisk mångfald i offentlig upphandling kan öka på ett sätt som bidrar till att uppnå mål och krav i naturrestaureringsförordningen. I uppdraget bör ingå att genomföra en marknadsanalys och utifrån analysen landa i konkreta åtgärdsförslag som exempelvis eventuella behov av ökad kravställning och/eller ökad vägledning och rådgivning till upphandlande verksamheter.

Syftet med uppdraget är att säkerställa att potentialen i att använda offentlig upphandling strategiskt nyttjas på ett sätt som är så effektivt och ändamålsenligt som möjligt, och bidrar till målen i naturrestaureringsförordningen.

Motiv

Offentlig upphandling kan vara ett viktigt verktyg där det offentliga har möjlighet att gå före och strategiskt driva på en utveckling i önskvärd riktning. Offentliga inköp står för ungefär en sjättedel av Sveriges BNP och en knapp tredjedel av den offentliga sektorns utgifter, närmare 1000 miljarder kronor.¹⁴

Miljömässiga krav i offentlig upphandling är något som det redan finns erfarenhet av. Att stärka kopplingen till biologisk mångfald inom offentlig upphandling är ett sätt att göra arbete med biologisk mångfald mer affärsrelevant för fler aktörer i samhället. Det är också ett sätt för staten att gå före och skapa en efterfrågan på åtgärder för biologisk mångfald, och i förlängningen en förbättrad lönsamhet för sådana åtgärder. Kravställningen inom offentlig upphandling bedöms exempelvis kunna stärkas med avseende på biologisk mångfald vad gäller upphandling av råvaror såsom energi och material. Vidare skulle offentlig upphandling i högre utsträckning än idag kunna användas som styrmedel för att gynna restaureringsåtgärder och/eller produktionssätt som gynnar biologisk mångfald, som exempelvis naturbeteskött.

¹⁴ [Om offentlig upphandling | Konkurrensverket](#)

Syftet med uppdraget är att säkerställa att potentialen i att använda offentlig upphandling nyttjas strategiskt på ett sätt som är så effektivt och ändamålsenligt som möjligt. Detta genom att utreda hur hänsyn till biologisk mångfald och naturvärden kan stärkas och vilka hinder och behov som föreligger för att nyttja den fulla potentialen. Det är också viktigt att se över så att offentlig upphandling inte bidrar negativt till målen i restaureringsförordningen. Att öka nyttjandet av offentlig upphandling som styrmedel är också ett sätt att allokera resurser till naturvårdsåtgärder. Inom regeringsuppdraget har det inte funnits utrymme att utreda frågan tillräckligt, men flertalet aktörer har i de externa dialogerna lyft att det finns potential att ytterligare nyttja offentlig upphandling som verktyg för att uppnå naturrestaureringsförordningens mål och krav.

Konsekvenser av åtgärdsförslaget

Konsekvenser för staten

De direkta kostnaderna för arbetet beror av uppdragets omfattning och ambitionsnivå men bedöms uppskattningsvis till totalt tre helårsarbetskrafter. Baserat på en kostnad på 1,5 miljoner kronor för en årsarbetskraft uppskattas kostnaden till 4,5 miljoner kronor.

Om hänsyn till biologisk mångfald skulle föreslås öka kan det innebära konsekvenser för staten i form av ökade upphandlingskostnader. Sådana konsekvenser och kostnadseffektiviteten i eventuella föreslagna åtgärder behöver utredas i det föreslagna uppdraget beroende på vilka åtgärdsförslag som läggs fram.

Konsekvenser för kommuner och regioner

Regelverk gällande offentlig upphandling är av stor betydelse för kommuner och regioner. Konsekvenser för kommuner och regioner behöver beaktas, analyseras och beskrivas i uppdraget.

Konsekvenser för företag

Den stora omfattningen av den offentliga sektorns inköp gör att det finns stora vinster att göra för vissa branscher och aktörer om upphandling styrs i en naturmässigt önskvärd riktning, men det kan också försvåra för andra, mindre lämpade företag och branscher. Vilka dessa aktörer är (befintliga och potentiella) eller hur stor påverkan kan tänkas bli är svårt att säga innan utredningen gjorts och behöver beskrivas i uppdraget. Viktigt i uppdraget för att undvika oönskade negativa konsekvenser för företag är att genomföra en ordentlig marknadsanalys då tidigare forskning visar att den offentliga upphandlingens förutsättningar att bidra till avsedd effekt på miljön beror på hur den specifika marknaden ser ut. Alltför tuffa miljökrav i förhållande till marknadsmakt och befintlig miljöprestanda riskerar att påverka konkurrensgraden så att deltagande leverantörer begränsas till de som redan gjort omställningen.

Övriga konsekvenser

Det finns olika analyser som pekar åt olika håll när det gäller det samhällsekonomiska värdet av grön upphandling men ingen har specifikt analyserat det ur ett biologisk mångfalds- eller naturrestaureringsperspektiv. En

nylig studie av Stockholms Handelskammare sammanfattar till exempel att offentlig upphandling kan vara ett kraftfullt verktyg för att nå klimatmål och främja innovation medan Konkurrensverket anser att miljöhänsyn i offentlig upphandling inte är mål- eller kostnadseffektivt.¹⁵ Det är därför viktigt att i uppdraget att utvärdera och bedöma dess potential till effekt.

Andra åtgärder som övervägts för utveckling av finansieringsformer

Vad gäller privat finansiering har inom regeringsuppdraget flera möjliga områden identifierats för möjliga vägar att stärka finansieringen. Bland annat har det övervägts att föreslå åtgärder för ökad hållbarhetsinformation kopplad till ekonomiska aktiviteter. Syftet skulle vara att öka transparensen och minska risken för grönmålning, vilket i sin tur kan förbättra näringslivets och finansiella institutioners förutsättningar att bidra med resurser till naturvård. Förutsättningar kan stärkas för att bättre bidra till måluppfyllelse enligt förordningen men att det inte är ett prioriterat åtgärdsområde inom restaureringsplanen.

Möjliga förslag för att stärka nyttjandet av unionsfinansiering har även analyserats, specifikt har ett förslag kring stärkt myndighetssamordning för att tillvarata unionsfinansiering i genomförandet av förordningen övervägts. Förslaget läggs inte fram till regeringen då myndigheterna bedömer att arbetet redan genomförs och ryms i respektive myndighets ordinarie uppdrag.

6.1.3 Samverkan och åtgärdssamordning i genomförandet

Förslagen om samverkan och åtgärdssamordning handlar om att skapa förutsättningar för att genomföra den nationella restaureringsplanen. Förslagen svarar också mot naturrestaureringsförordningens intentioner kring öppenhet och delaktighet. Medlemsstaterna har till uppgift att involvera en stor bredd av aktörer, däribland användare av mark och vatten.

Förordningens mål och krav

Målen i förordningen anger *vad* vi ska uppnå. Frågan om att skapa förutsättningar för att genomföra förordningen handlar om *hur* vi, alla aktörer (myndigheter, kommuner, näringslivet, civilsamhället, samiska organisationer, forskningsorganisationer etcetera), jobbar tillsammans för att uppnå målen. Artikel 14.20 och punkt 4 och 83 i skältexterna pekar på olika aspekter kring samverkan att iaktta i alla skeden av arbetet med förordningen, däribland följande:

- Sektorsövergripande perspektiv.

¹⁵ [Ny rapport: Så kan offentlig upphandling vara en motor för grön omställning - Stockholms Handelskammare och Att upphandla med miljöhänsyn – när, hur och varför?](#)

- Urfolks och lokalsamhällens rättigheter enligt FN:s deklaration om urfolks rättigheter.¹⁶
- Rättvisa, öppenhet, transparens och inkludering¹⁷.
- Dialog och spridning av vetenskapligt underbyggd information om biologisk mångfald och fördelarna med restaurering.

Problembeskrivning och analys

Att uppfylla förordningens krav handlar om att skala upp Sveriges arbete med biologisk mångfald och ekosystemtjänster utan att ge avkall på bärande principer kring frivillighet och äganderätt. Samverkan, lärande och kommunikation är därmed centrala utvecklingsområden.

Förordningen är omfattande och komplex och berör många ekosystem och samhällssektorer. En stor mångfald av aktörer på lokal, regional och nationell nivå inom olika företagsbranscher, civilsamhället och forskningen träffas av den. En rad myndigheter kan tilldelas ett formellt ansvar att leda och koordinera arbetet med den nationella handlingsplanen – men en bredare delaktighet i arbetet är helt avgörande för det praktiska genomförandet av åtgärder. Ytterst handlar det om att bygga förtroende med bland annat markägare och andra användare av mark och vatten.

Ibland kan restaurering handla om åtgärder inom tydliga gränser – men ofta handlar det om gränsöverskridande åtgärder som berör olika ekosystem eller samhällsintressen. Sådana åtgärder behöver koordineras på landskapsnivå över både fastighets- och sektorsgränser. Åtgärder som på något sätt rör vatten är typexempel på detta. Extensivt skogsbete är ett annat exempel. Åtgärder i renskötselområdet illustrerar behovet av avvägningar mellan en rad olika intressen. Effektiv naturvård ställer vidare krav på konnektivitet mellan livsmiljöer och ”rätt åtgärd på rätt plats”.

Markägare och andra användare av mark och vatten har ibland svårt att veta vilken myndighet de ska vända sig till. Otillräcklig dialog innebär en svaghet när det gäller att minska spänningar och målkonflikter och komma bort från tendensen att jobba i stuprör. Andra hinder kan gälla förutsättningarna för att en bredd av aktörer ska kunna bidra till att utveckla naturvårdsarbetet i fråga om exempelvis teknik, samverkan och nya affärsmodeller.

Utmaningar kring samordning och engagemang gäller generellt. Omfattningen beror bland annat av kompetensnivån inom samverkan och relationsbyggande, och på graden av tydlighet kring ansvarsfördelning och former för samordning.

¹⁶ Jfr <https://www.ohchr.org/en/indigenous-peoples/consultation-and-free-prior-and-informed-consent-fpic> (hämtad 2025-12-17).

¹⁷ Lokala och regionala myndigheter, markägare och markanvändare och deras sammanslutningar, organisationer i det civila samhället, näringslivet, forsknings- och utbildningsinstitutioner, jordbrukare, fiskare, skogsbrukare, investerare samt andra berörda parter och allmänheten.

Principer för ett gott genomförande

Forskningsnära uppföljningar av tidigare arbete med naturrestaurering och naturvård samt inspel från dialogerna har visat några generella principer som kan vägleda myndigheterna i genomförandet av handlingsplanen mot bakgrund av problembeskrivningen ovan:¹⁸

- Utgå från ett helhetsperspektiv (landskapsperspektiv, ekosystemövergripande) och samverka med stor inkludering av markägare och andra användare av mark och vatten.
- Bygg vidare på etablerade strukturer för samverkan och involvera aktörer på lokal, regional och nationell nivå med olika perspektiv och från olika hierarkiska nivåer.
- Respektera minoriteters rättigheter och dra nytta av vetenskaplig, traditionell och erfarenhetsbaserad kunskap utan att ge avkall på ekologisk relevans.
- Var öppna med såväl möjligheter som utmaningar.
- Bejaka synergier (särskilt med beredskap och klimatanpassning)¹⁹.
- Säkra upp kompetens kring processfrågor (processledning, facilitering, tillitsbyggande, förmåga att förebygga och hantera konflikter) utöver sakkompetens inom ekologi och markanvändningsfrågor.
- Arbeta med uppsökande verksamhet.

Åtgärdspaket om samverkan och åtgärdssamordning och dess konsekvenser

Åtgärdspaketet bygger på inspel från de dialogmöten som myndigheterna bjudit in till och på underlag från forskare. Det är också inspirerat av förslag från tidigare utredningar, bland annat miljömålsberedningen och åtgärder i strategin för natur- och kulturvårdande skötsel av skog.^{20,21}

Målet med åtgärdspaketet är att bidra med förutsättningar för ett långsiktigt kostnads- och samhällsekonomiskt effektivt genomförande av handlingsplanen.

Åtgärdspaketet är uppdelade i två delförslag med en rad aktiviteter i varje.

Delförslagen bygger på och kompletterar varandra:

¹⁸ Se t.ex. Ljung och Stenseke 2025. Naturrestaureringsförordningen – rekommendationer för inkluderande processer, <https://www.slu.se/om-slu/organisation/framtidsplattformar/slu-future-food/publikationer/policy-briefs/naturrestaurering/> (hämtad 2025-12-10). Granberg m.fl 2025. Restaurering av skog och skogslandskap i Sverige, <https://vindalvenbiosfar.se/restaurering-av-skog-och-skogslandskap-i-sverige/> (hämtad 2025-12-08). EEA 2025. Strengthening society's engagement with nature, <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/publications/strengthening-societys-engagement-with-nature> (hämtad 2025-12-10).

¹⁹ Jfr artikel 14.9 i naturrestaureringsförordningen.

²⁰ SOU 2025:21. Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF).

²¹ Naturvårdsverkets rapport 2023:7122. Nationell strategi Nationell strategi för skötsel av formellt skyddade och frivilligt avsatta skogar till 2030.

1. Samverka på nationell nivå kring biologisk mångfald och ekosystemtjänster.
2. Utveckla åtgärdssamordning för facilitering av åtgärder för biologisk mångfald och ekosystemtjänster på regional och lokal nivå.

Det första delförslaget handlar till stor del om nationell samordning och det andra mot det operativa arbetet på regional och lokal nivå. Åtgärds paketet är delvis tänkt att knyta samman de mer detaljerade och avgränsade förslag kring samverkan och åtgärdssamordning som presenteras i respektive ekosystems bilaga och kan fungera både som ett stöd och komplement till dessa förslag. De två delarna i åtgärds paketet presenteras separat men dess konsekvenser utreds samlat.

Många statliga myndigheter och andra aktörer (näringslivet, civilsamhället, kommuner, samiska organisationer, forskningsorganisationer med flera) på lokal, regional och nationell nivå jobbar redan med samverkan och åtgärdssamordning kring biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Det som föreslås här innebär att skala upp och utveckla arbetet för att genomföra handlingsplanen på ett effektivt sätt. Lärande mellan olika nivåer och grupperingar är en viktig del i denna utveckling. Som framgått ovan finns mycket att vinna på att bygga vidare på befintliga strukturer. Detta gäller inte minst inom vatten- och havsmiljöförvaltningen, inom skogs- och jordbruk samt samverkan inom biosfärområden.

Samverka på nationell nivå kring biologisk mångfald och ekosystemtjänster

Myndigheterna föreslår att regeringen tillser att det organiseras en nationell samverkan för biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Målet är en kontinuerlig samverkan mellan offentliga, privata och ideella aktörer för att genomföra handlingsplanen effektivt. I uppdraget ingår särskilt att stötta näringslivets arbete med biologisk mångfald och att stötta, koordinera och utveckla åtgärdssamordning på regional och lokal nivå.

Motiv

Bred delaktighet i arbetet med naturrestaureringsförordningen är nödvändigt för acceptans och praktiskt genomförande. Att markägare och andra användare av mark och vatten är involverade är särskilt avgörande. Kontinuerlig samverkan mellan den offentliga sektorn, näringslivet och civilsamhället kring biologisk mångfald och ekosystemtjänster på nationell, regional och lokal nivå kan bidra till att skapa gemensamma vägar framåt och öka utväxlingen i det praktiska åtgärdsarbetet.²² Detta kräver någon form av nationell samordning med tydliga mandat för myndigheterna att organisera, driva och facilitera arbetet.

²² Jfr «Aftale om grøn omstilling af dansk landbrug». Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri 2021-10-04. <https://fvm.dk/arbejdsomraader/landbrug/aftale-om-groen-omstilling-af-dansk-landbrug>. Hämtad 2025-11-06.

En nationell samordning/samverkan för näringslivets arbete med biologisk mångfald kan vara ett sätt att stötta näringslivets arbete med biologisk mångfald och ekosystemtjänster.²³ Genom samverkan mellan företag i olika branscher kan utvecklingen av arbetet skalas upp. Det är också viktigt att skapa goda förutsättningar för näringslivet att bidra i arbetet inklusive att identifiera, stärka och utveckla incitament för detta.

Regionala och lokala åtgärdssamordnare är nyckelspelare i det praktiska genomförandet av förordningen (se delförslag om åtgärdssamordnare nedan). För att detta ska fungera krävs stöd och koordinering från nationell nivå. Nätverk för lärande, samarbete, metodutveckling och erfarenhetsutbyte kan vara en del i stödet.

Naturvårdsverkets vetenskapliga råd för biologisk mångfald och ekosystemtjänster bör kunna bidra med vetenskaplig, traditionell och erfarenhetsbaserad kunskap²⁴ kring olika aspekter av naturrestaurering inklusive samverkan och facilitering av åtgärder.²⁵ Möjligheter och utmaningar behöver identifieras och hanteras i arbetet med biologisk mångfald. Myndigheterna föreslår att den nationella samverkan får mandat att tillsätta strategiska arbetsgrupper som jobbar för att hitta innovativa lösningar på identifierade utmaningar och stimulera möjligheter.

Som framgår i andra delar av skrivelsen behöver de offentliga anslagen för naturvård höjas för att de många förslag till skötsel- och restaureringsåtgärder som läggs fram ska kunna genomföras. Det gäller även eventuella stöd och bidrag kring samverkan, lärande och kommunikation. Det är inte minst viktigt att finansieringen av åtgärdssamordningen är långsiktig och inte begränsad till korta projekt.

Myndigheterna bedömer att eventuella stöd och bidrag kan kanaliseras genom befintliga, nationella bidragssystem såsom LONA, LOVA och NOKÅS eller via den gemensamma jordbrukspolitiken. Det kan dock finnas skäl att se över utformningen av olika stödssystem. Dels med avseende på förenkling, dels med avseende på premiering av samverkan.

Myndigheterna ser ett generellt behov av en genomlysning av stöd, ersättningar och andra finansieringsmöjligheter för genomförande av åtgärder.²⁶ För att få en heltäckande bild av vilka finansieringsmöjligheter som finns, men också för att identifiera eventuella överlapp och förenklingsmöjligheter. Det är också viktigt att myndigheterna utvecklar ansökningsförfaranden så att dessa blir så enkla och användarvänliga som möjligt. Sammanställningen blir ett underlag i rådgivares och samordnares verktygslåda för att matcha olika aktörers behov av finansiering och

²³ Anknyter till Naturvårdsverkets uppdrag om näringslivets arbete med biologisk mångfald. Beslut KN2025/00560, KN2025/00726, KN2025/01453 med flera

²⁴ Lokal och traditionell kunskap enligt CBD; jfr <https://www.slu.se/om-slu/organisation/institutioner/stad-land/slu-centrum-for-biologisk-mangfald/biologisk-mangfald/bruka-och-bevara/lokal-och-traditionell-kunskap/> (hämtad 2025-12-12).

²⁵ Detta ryms inom 15 § förordning (2012:989) med instruktion för Naturvårdsverket.

²⁶ Naturvårdsverket m.fl. bereder för närvarande en LIFE-ansökan (Strategic Nature Project) där liknande förslag föreslås.

syftar till att underlätta för användare av mark och vatten att överblicka vilka möjligheter som finns.

Utveckla åtgärdssamordning för att facilitera åtgärder för biologisk mångfald och ekosystemtjänster på regional och lokal nivå

Arbetet med åtgärder för biologisk mångfald och ekosystemtjänster på regional och lokal nivå bör samordnas, i dialog med näringslivets och civilsamhällets aktörer.

Motiv

För kunna genomföra handlingsplanen på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt bedömer myndigheterna att man tillsammans med länsstyrelserna, och i dialog med näringslivets och civilsamhällets aktörer, behöver ta ansvar för åtgärdssamordning. Myndigheterna ser ett specifikt behov av att det operativa åtgärdsarbetet på regional och lokal nivå samordnas med hjälp av särskilda åtgärdssamordnare.²⁷ Kommuner, företagssammanslutningar, ideella organisationer, samiska organisationer och forskningsorganisationer kan med fördel involveras i åtgärdssamordningen.²⁸ I grunden handlar det om att få till rätt åtgärder på rätt plats genom att knyta samman användare av mark och vatten med myndigheter, intresseorganisationer och entreprenörer för rådgivning, planering, finansiering och praktiskt genomförande. Åtgärdssamordnarna kan stimulera, engagera och samverka med olika aktörer för att öka takten i att genomföra åtgärder.

Givet handlingsplanens omfattning, variationen av ekosystem och naturtyper, strukturella skillnader inom landet och förändringar över tid ställs krav på flexibilitet och utveckling i arbetet med åtgärdssamordning.²⁹ Myndigheterna ser därför ett behov av att utveckla metoder för åtgärdssamordning tillsammans med

²⁷ T.ex. i likhet med länsstyrelsernas arbete med åtgärdsprogram för hotade arter och grön infrastruktur. Jfr även exempel på åtgärdssamordnare i Naturvårdsverkets rapport 2023:7091, underlag till den fördjupade utvärderingen av Sveriges miljömål och pågående uppdrag till Havs- och vattenmyndigheten om att stärka arbetet med akvatisk restaurering, om att vidareutveckla åtgärdssamordning för avrinningsområden och om samverkan för effektiv vattenförvaltning, <https://www.havochvatten.se/om-oss-kontakt-och-karriar/om-havs-och-vattenmyndigheten/regeringsuppdrag/regeringsuppdrag/2025/samverkan-for-effektiv-vattenforvaltning-2025.html> (hämtad 2025-12-12).

²⁸ Följande exempel illustrerar mångfalden av aktörer som kan samverka kring biologisk mångfald. Handslaget för biologisk mångfald och ekosystemtjänster i Göteborgsregionen mellan näringsliv och kommunala förvaltningar, <https://beego.se/en> (hämtad 2025-12-08); lokalt förankrad ekosystembaserad havsförvaltning i södra Bottenhavet, Stockholms skärgård och Bohuslän, <https://ebhf.se/> (hämtad 2025-12-08). Privata och lokalt förankrade så kallade uttagningskonsulenter inom ramen för den danska trepartsöverenskommelsen mellan regeringen, näringslivet och civilsamhället om att ställa om 15 procent av landets åkerareal till betesmark, våtmark och skog; <https://udtagningskonsulenterne.dk/> (hämtad 2025-12-08). Samarbete mellan LKAB och Länsstyrelsen i Norrbotten kring restaurering av utdikade myrmarker, <https://www.lansstyrelsen.se/norrboten/om-oss/om-lansstyrelsen-i-norrbotens-lan/samarbetsprojekt/myren.html> (hämtad 2025-11-25). Samarbete mellan markägare, djurhållare, myndigheter och forskare för att öppna upp igenväxande odlingslandskap i Dalsland, <https://www.slu.se/om-slu/organisation/institutioner/institutionen-for-manniska-och-samhalle/slu-kompetenscentrum-radgivning/pagaende-projekt-som-utvecklats-av-teamet/naturbruksdialog/> (hämtad 2025-12-11).

²⁹ Naturvårdsverket m.fl. bereder för närvarande en LIFE-ansökan (Strategic Nature Project) där åtgärdssamordning är centralt.

länsstyrelserna och i dialog med näringslivets och civilsamhällets aktörer. Pilotförsök kan vara en del i utvecklingsarbetet.

Många gånger finns redan plattformar, nätverk och erfarenheter att bygga vidare på.³⁰ Detta gäller dock i mindre utsträckning inom urbana ekosystem. I vissa fall kan det också vara relevant att samverka med andra länder i närområdet.

För att utbyta erfarenheter mellan samordnare och bidra till god effektivitet kan åtgärdssamordningen på regional och lokal nivå via nätverk stötta och koordineras från nationell nivå på liknande sätt som till exempel är fallet i arbetet med utveckling och genomförande av åtgärdsprogram för hotade arter.

Att delta i samverkan ska vara frivilligt och därför är det viktigt att se åtgärdssamordningen som ett långsiktigt arbete. Åtgärdssamordnarna blir facilitatorer och gränsgångare mellan olika kompetenser, organisationer och nivåer.

Att använda vetenskaplig, erfarenhetsbaserad och traditionell kunskap³¹ i arbetet är en utgångspunkt.

Konsekvenser av åtgärdsförslagen

Förslaget ska bidra till kostnadseffektiva åtgärder i landskapet och ökad förståelse för behovet av att jobba med biologisk mångfald och dess ekosystemtjänster.

Genom samverkan mellan olika aktörer skapas synergieffekter mellan olika ekosystem och aktörer. På ett mer organisatoriskt plan ska förslaget leda till effektiv koordinering av åtgärder från nationell till operativ nivå.

Konsekvenser för Staten

Staten och dess nationella och regionala myndigheter påverkas genom att det blir kostnader för nationella samverkan och åtgärdssamordnare. I kostnaderna ingår att bygga upp, förvalta och utveckla arbetet kontinuerligt.

Kostnaden uppskattas till 40 miljoner kronor per år och uppåt beroende på ambitionsnivå, där 40 miljoner är att se som en lägsta nivå. Miniuppskattningen innefattar samordnare på de 21 länsstyrelserna och centrala myndigheter.

Forskningsinstitutioner kan också påverkas genom frivilligt deltagande i samverkansnätverk.

Konsekvenser för kommuner och regioner

Kommuner och regioner påverkas genom att de har möjligheter att bli åtgärdssamordnare med statlig finansiering enligt ovan. De påverkas också genom att de eventuellt deltar i samverkansnätverk. Att bygga nya strukturer för

³⁰ Finns t.ex. i landets biosfärområden, <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/mark-och-vattenanvandning/biosfaromraden/> (hämtad 2026-01-22).
<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/mark-och-vattenanvandning/biosfaromraden/> (hämtad 2026-01)

³¹ I dialogerna som myndigheterna bjöd in till föreslogs att Sametingets fokalpunktsuppdrag enligt artiklarna 8j och 10 c i CBD skulle kunna knytas till arbetet och att samverkan skulle kunna kanaliseras via Samernas riksförbund för att involvera samebyarna.

samverkan kräver engagemang vilket kan innebära transaktionskostnader utöver vad som täcks av den statliga finansieringen.

Konsekvenser för företag

Företag inklusive intresseorganisationer påverkas genom att de har möjligheter att bli åtgärdssamordnare med statlig finansiering enligt ovan. De påverkas också genom att de eventuellt deltar i samverkansnätverk. Att bygga nya strukturer för samverkan kräver engagemang vilket kan innebära transaktionskostnader utöver vad som täcks av den statliga finansieringen.

Konsekvenser för andra enskilda

Organisationer i det civila samhället inklusive samiska organisationer påverkas genom att de har möjligheter att bli åtgärdssamordnare, se kostnader ovan. De påverkas också genom att de eventuellt deltar i samverkansnätverk. Att bygga nya strukturer för samverkan kräver engagemang vilket kan innebära transaktionskostnader utöver vad som täcks av den statliga finansieringen.

Allmänheten kan bli berörda genom att delta i nätverk.

Hur och när kan konsekvenserna av förslaget eller beslutet utvärderas

Myndigheterna ser behov av feedbackloopar mellan de olika nivåerna i samverkan vilket bland annat kan hanteras genom att knyta följeforskare till genomförandet av förordningen. Genom att kontinuerligt följa genomförandet och återkoppla på det kan forskarna bidra till att utveckla arbetet med kommunikation, lärande och samverkan.³²

Andra åtgärder som övervägts

Inom regeringsuppdraget har också en åtgärd kring att stärka dialog, rådgivning och kommunikation om biologisk mångfald över ekosystemgränserna på regional och lokal nivå tagits fram. Åtgärden handlar om att stärka rådgivning och kommunikation över ekosystemgränserna för att uppnå kraven i förordningen³³. Sektorsmyndigheter och länsstyrelserna har ett formellt drivansvar – men en viktig poäng med förslaget är att uppmuntra till att en större bredd av aktörer bidrar i kommunikations- och rådgivningsarbetet. Tanken är att knyta samman de specifika rådgivningsinsatser som föreslås i de olika ekosystemkapitlen i förslaget.

Förslaget innefattar gemensam kommunikationsinsats mellan de olika myndigheterna och länsstyrelserna kring biologisk mångfald och ekosystemtjänster över ekosystemgränserna. En annan del handlar om att gemensamt mellan näringslivet, civilsamhället och myndigheter utveckla metoder för kommunikation

³² Jfr förslag i SOU 2025:21. Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF).

³³ Naturvårdsverket m.fl. bereder för närvarande en LIFE-ansökan (Strategic Nature Project) där liknande förslag föreslås.

och vägledning över ekosystemgränser. Myndigheterna ser brukarpaneler som ett särskilt intressant utvecklingsområde³⁴.

En central del i förslaget handlar om att många aktörer på nationell, regional och lokal nivå, inom olika företagsbranscher, civilsamhälle, kommuner och forskning bidrar och kan bidra ytterligare till att kommunicera och rådge kring biologisk mångfald och ekosystemtjänster.³⁵

6.1.4 Utveckling av befintliga naturvårdsformer och miljömålsarbete

Flera åtgärder för att uppfylla förordningens mål och krav handlar om att fortsätta med, förstärka eller justera befintligt naturvårdsarbete. Flera sådana åtgärder beskrivs bilagorna för respektive ekosystem (Bilaga 6.2-6.11), men ett antal åtgärder är av mer övergripande karaktär och bidrar till att nå mål och krav för flera ekosystem. Dessa presenteras i detta avsnitt.

Utveckla och förstärk förvaltning av skyddad natur

Myndigheterna föreslår att regeringen tillser att myndigheterna utvecklar och förstärker arbetet med förvaltning av skyddad natur för att bidra till genomförandet av naturrestaureringsförordningen utifrån de resurser som tillförs respektive sakanslag och förvaltningsanslag.

Motiv

Förvaltningen av skyddad natur behöver utvecklas och förstärkas för att bidra till att uppfylla förordningens mål. Det handlar både om att öka genomförandetakten och att genomföra insatser som möjliggör att det jobbet blir gjort. Förslaget bidrar till målen i förordningen, särskilt vad gäller livsmiljötyper och livsmiljöer för arter som omfattas av artikel 4 och 5 (att uppnå/bibehålla gott tillstånd genom restaurering, återetablering och skötsel, samt ökad kunskap om tillståndet).

En god förvaltning av skyddad natur är en förutsättning för att de skyddade områdenas värden, inklusive där förekommande livsmiljötyper och livsmiljöer för arter, ska bevaras och utvecklas. Många livsmiljöer, även de som restaureras med en engångsåtgärd, kräver mer eller mindre kontinuerlig eller återkommande skötsel för att bibehålla sina värden. För att på ett effektivt sätt bidra till att leva upp till de krav och mål som följer av restaureringsförordningen finns ett stort behov av

³⁴ I Finland sattes medborgarpaneler upp redan vid beredningen av landets nationella plan för naturrestaurering. Se vidare Finlands miljöministerium 2025-10-22. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/166499>. Hämtad 2025-10-23.

³⁵ Jfr kraftsamlingen kring gemensamt lärande om biologisk mångfald inom det breda samarbetet "Naturlyftet", <https://www.slu.se/om-slu/organisation/institutioner/stad-land/cnv/om-cnv/projekt/naturlyftet/> (hämtad 2025-11-04).

löpande skötsel (för att upprätthålla gott tillstånd och motverka avsevärd försämring), omfattande restaurering och återskapande av livsmiljötyper och livsmiljöer i skyddade områden, och ett stort behov av samordning och målstyrt arbete i tydlig gemensam riktning. Utöver resurser för att praktiskt genomföra löpande skötsel, restaurering och återskapande av livsmiljötyper och livsmiljöer för arter, behövs även åtgärder för att stärka förutsättningar för genomförandet. Det rör sig om förbättrade stödstrukturer, processer och arbetssätt på ett nationellt plan i syfte att ge bättre stöd till förvaltningen regionalt och lokalt. Det behövs även en utvecklad kunskaps- och informationsförsörjning i syfte bättre stötta och skapa förutsättningar för en adaptiv förvaltning samt tydliggörande av måluppfyllelse. förslag. Myndigheterna har utöver förslaget att utveckla och förstärka arbetet med förvaltning av skyddad natur beskrivit prioriterade insatser som relaterar till detta i efterföljande bilagor.

De ekonomiska ramarna är en av de grundläggande förutsättningarna för genomförande av prioriterade åtgärder i skyddad natur. Myndigheterna konstaterar att denna finansiering inte är tillräcklig för att bibehålla eller öka de skyddade områdenas naturvärden^{36,37}. Finansieringen till denna verksamhet liksom vägledande, stöttande och kapacitetshöjande arbete görs primärt genom statliga anslag inom utgiftsområde 20 *Klimat, miljö och natur* och utgiftsområde 23 *Areella näringar, landsbygd och livsmedel*, samt genom EU-finansiering (via den gemensamma jordbrukspolitiken och LIFE-fonden).

Anslaget för *Åtgärder för värdefull natur* (1:3-anslaget under utgiftsområde 20) möjliggör skötsel och restaurering av höga naturvärden i statligt skyddade områden. Anslaget *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* (1:11-anslaget under utgiftsområde 20) har finansierat större restaureringsåtgärder och personalkostnader för akvatiskt områdesskydd inklusive framtagande av skötselplaner, men inte löpande skötselkostnader. Skogsstyrelsens förvaltningsåtgärder i skyddad natur finansieras via anslag 1:2 *Insatser för skogsbruket* (under utgiftsområde 23). Skogsstyrelsen genomför även arbete med återvätning med medel fördelade från 1:3-anslaget via Naturvårdsverket.

I takt med att arealen skyddad natur ökar, ökar också behovet av förvaltning. Vidare behöver de ekonomiska resurserna fördelas och användas på ett ändamålsenligt och effektivt sätt i relation till uppdrag, prioriteringar och mål. I samverkan med länsstyrelserna har Naturvårdsverket påbörjat en analys av behov av förändringar av den modell som Naturvårdsverket använder för fördelning av 1:3-anslagets del som rör skötsel av skyddad natur. Detta för att åstadkomma en mer ändamålsenlig styrning mot de viktigaste behoven bland annat utifrån restaureringsförordningen. När restaureringsplanen och EU:s långtidsbudget från 2028 är beslutade behöver modellen sannolikt anpassas. Analysen behöver omfatta

³⁶ Se t.ex. Riksrevisionens granskningsrapport *Förvaltningen av skyddad natur* (RiR 2024:11), Miljömålsberedningen delbetänkande [SOU 2025:21](#) (KN2025/00609), Naturvårdsverkets [Yttrande remissvar SOU 2025:12](#) (NV-25-005220).

³⁷ Skogsstyrelsen 2021, [Behov av naturvårdande skötsel i skogar med biotopskydd och naturvårdsavtal](#), rapport 2021/5

alla delar av den statliga finansieringen för förvaltning av skyddad natur och olika möjligheter till styrning. Därefter behöver åtgärder genomföras utifrån slutsatser i analysen.

På Naturvårdsverket har utveckling av ett nytt IT-system startat 2025 med syfte att ge bra stöd för planering och utvärdering av effekten av förvaltningens åtgärder, samt för framtagande av underlag till rapportering. IT-systemet och arbetsprocesser kommer att behöva anpassas löpande för att fungera med övriga informationsförsörjningssystem och processer som rör planering och uppföljning av åtgärder som omfattas av naturrestaureringsförordningen.

Den adaptiva och kunskapsorienterade förvaltningen behöver stärkas och riktas för att nå målen i restaureringsförordningen och förbättra arbetet med förvaltning av skyddad natur. Personer som på olika sätt arbetar med förvaltning av skyddade områden behöver löpande utveckla sin kompetens och höja sin kunskap för att genomföra prioriterade åtgärder på ett effektivt sätt. Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Skogsstyrelsen och förvaltningsorganisationerna behöver gemensamt utveckla arbetssätt och forum för erfarenhetsutbyte och kunskapsspridning.

Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten och Skogsstyrelsen behöver även utveckla och ta fram nya vägledningar som relaterar till den nationella restaureringsplanen utifrån de förvaltande organisationernas behov. Ett exempel på ett identifierat behov rör beslut om områdesskydd och skötselplaner. I dagsläget bedöms beslut och skötselplaner ibland kunna utgöra ett hinder för genomförande av nödvändiga bevarandeåtgärder i flera skyddade områden (däribland Natura 2000-områden), primärt genom att inte tillåta den skötsel som behövs för att tillgodose syftet med skyddet. I de fall där det är aktuellt behöver de revideras så att de inte hindrar genomförandet av nödvändiga bevarandeåtgärder i Natura 2000-områden och ytterligare åtgärder som omfattas av den nationella restaureringsplanen. Skyddsbeslut och skötselplaner kan även behöva ses över när ny kunskap om till exempel åtgärdsbehov för arter och livsmiljötyper tillkommer. Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten behöver utveckla vägledning och ge stöd till Länsstyrelserna. Länsstyrelserna behöver identifiera och revidera beslut och skötselplaner, så att dessa inte hindrar viktiga föreslagna förvaltningsåtgärder. Ett annat exempel rör vägledningar om uppföljning i skyddade områden som behöver uppdateras och anpassas utifrån restaureringsförordningens genomförande. Ytterligare vägledningar om förvaltning av skyddade områden behöver utvecklas och tas fram.

Förvaltare behöver ta del av aktuell kunskap, uppdaterad vägledning, erfarenheter från andra förvaltare och relevant forskning, och tillämpa denna utifrån sina förutsättningar. Länsstyrelser, Skogsstyrelsen och andra förvaltare av skyddade områden behöver bedöma, och vid behov, justera prioritering av skötsel, restaurering och återskapande utifrån strategiska prioriteringar i den nationella restaureringsplanen. Dessa bedömningar kan sedan ligga till grund för vidare bedömning av behov av revidering av beslut- och skötselplaner, att ekonomiska

resurser fördelas ändamålsenligt och effektivt, samt att kunskap, erfarenhetsutbyte, kompetens och annat stöd är tillräcklig för genomförande av prioriterade åtgärder.

Konsekvenser av åtgärdsförslaget

Konsekvenser för staten

Förslaget bidrar till att uppnå befintliga lagkrav, uppfylla internationella konventioner och nå nationella mål om biologisk mångfald. De skyddade områdena bevarar biologisk mångfald och ekosystemtjänster som till exempel pollinering, vattenrening och klimatreglering. Skyddade områden har en positiv effekt på folkhälsan genom att erbjuda möjligheter till rekreation och friluftsliv. Satsningar på naturvård genererar arbetstillfällen genom direkt, indirekt och inducerade sysselsättningseffekter³⁸ och främjar landsbygdsutveckling. Skyddade områden stärker livsmedelsförsörjningen och beredskapsarbetet, direkt till exempel genom tillgång till åker- och hävdmark i skyddade områden och indirekt till exempel genom skyddade områdenas bidrag till stärkta fiskstammar (så kallad spill-over effekt³⁹ i områden med fiskereglering).

Förslaget leder till ökade utgifter för staten för förvaltning av skyddad natur (1:3-anslaget, 1:11-anslaget och förvaltningsanslag till berörda myndigheter). För att upprätthålla befintliga naturvärden och uppfylla förordningens krav behövs en långsiktig och utökad grundfinansiering av anslagen då dagens anslagsmedel inte är tillräckliga. Anslagen behöver även öka i motsvarande takt som nya formellt skyddade områden tillkommer för att dessa ska kunna skötas. Medfinansieras delar av förvaltningen genom EU till exempel inom CAP eller genom EU-fonder blir statens direkta kostnader lägre (i nuläget är det dock osäkert vilka möjligheter till medfinansiering som kommer att finnas från 2028).

Konsekvenser för kommuner och regioner:

Förslaget innebär inte några förändringar av kommunala eller regionala befogenheter eller skyldigheter. Skyddad natur är en resurs för friluftsliv, turism och rekreation med ökade intäkter för kommuner. Den lokala ekonomin kan även stärkas av ökad attraktivitet för boende. Skyddade områden bidrar till ökad krisberedskap och riskreducering genom att ekologisk och social resiliens på landskapsnivå. De förbättrar anpassning till klimatförändringar, till exempel genom att minska översvämningsrisker och förbättra vattenkvaliteten, och kan utgöra resurser vid värmeböljor och torka (t.ex. värmereglerande miljöer och alternativa fodermarker för lantbruksdjur). De har även nyttjas vid akuta kriser som till exempel vid senaste och framtida pandemier (för folkhälsa).

³⁸ 1:3-anslaget beräknas ha bidragit till cirka 787 årsarbetskrafter 2024 (anslagnivå: 1166 mnkr), ca 730 årsarbetskrafter 2023 (anslagsförbrukning: 1047 mnkr) och ca 1608 årsarbetskrafter 2022 (anslagsförbrukning: 1915 mnkr). Medel som omfattats av dispositionsrätt för länsstyrelserna på 1:3-anslaget inkluderas inte. Källa: Naturvårdsverket, 2025. Återrapportering av medelsanvändning och resultat för skydd av och åtgärder för värdefull natur, Rapport 7188.

³⁹ Bergström, U., et al. Long-term effects of no-take zones in Swedish waters., Aqua reports, 2022, number: 2022:20

Konsekvenser för företag

I förlängningen bidrar förslaget till ökande sysselsättningsmöjligheter på landsbygden vid upphandling av naturvårdsentreprenörer som får uppdrag inom skötsel och restaurering av skyddad natur. Företag inom entreprenörsbranschen kan också utveckla anpassade lösningar, vilket leder till innovation och nya tjänster. Åtgärdsförslaget bidrar tillsammans med andra förslag i Artikel 4 till ökade arealer hävdad mark inom skyddad natur. Många hävdade marker i skyddade områden arrenderas ut till lantbruksföretag för t.ex. betesdrift, vilket skapar möjligheter för ökade intäkter för lantbrukaren som även gynnar naturvärden. Skyddade områden i akvatisk miljö med fiskereglering bidrar med stärkta fiskstammar till nytta för fiskerier och rekreation. Skyddad natur är en resurs för friluftsliv, turism och rekreation, och kan skapa affärsmöjligheter inom ekoturism och hållbar besöksnäring. Det förutsätter dock att det finns resurser till friluftsanläggningar, såsom markerade vandringsleder m.m.

Konsekvenser för andra enskilda

Åtgärdsförslaget bidrar till bevarande av skyddsvärd natur som även får positiva effekter i civilsamhället. De skyddade områdena möjliggör rekreation och friluftsliv, vilket främjar fysisk aktivitet och psykiskt välbefinnande. Ideella organisationer och lokala föreningar bidrar i vissa skyddade områden till skötsel, friluftsfrämjande och kunskapsspridning om biologisk mångfald. Detta stärker delaktighet och engagemang, vilket i sin tur ökar den demokratiska förankringen av naturvårdsarbetet. De skyddade områdena kan skapa mötesplatser och stärka lokalsamhällen.

Övrigt

Bedömning av om förslaget överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Förslaget överensstämmer med skyldigheter mot EU.

Standardisera arbetet med att ta fram regionala värdeetrakter för ekosystemen och förstärk regionala handlingsplaner

Myndigheterna föreslår att länsstyrelserna får i uppdrag att till senast 2028 ta fram värdeetrakter för ekosystemen på ett enhetligt och standardiserat sätt baserat på vetenskapligt förankrade tröskelvärden för arter och målnivåer för livsmiljötyper och arter för att skapa ekologiskt funktionella landskap med beaktande av behovet av förbättrad konnektivitet. Underlagen behöver vara konsekventa över olika skalor (lokalt, regionalt, nationellt) och bör även integrera information om verksamheter och tillgänglig infrastruktur.

Motiv

Länsstyrelserna tog under 2015–2018 fram handlingsplaner för grön infrastruktur inom ramen för ett regeringsuppdrag⁴⁰ Kartunderlagen innehåller bland annat information om värdetrakter. En värdetrakt är ett område i landskapet som har en högre koncentration av värdekämrar, det vill säga områden som har högre naturvärden av en viss naturtyp som till exempel gräsmark eller tallskog, än omgivande landskap. All mark i en värdetrakt har dock inte höga naturvärden. Länsstyrelserna har fortsatt arbetet med grön infrastruktur bland annat inom ett samverkansprojekt inom Miljömålsrådet.⁴¹ I arbetet har behov av att utveckla mer enhetliga värdetraktsanalyser identifierats som baseras på vetenskapligt förankrade tröskelvärden för arter och målnivåer för olika naturtyper.

Effekt: Förslagets förväntade effekt relaterat till mål och krav i förordningen

Det finns olika metoder för att peka ut värdetrakter. För att resultatet ska kunna vara objektivt och jämförbart över olika län och kunna användas effektivt i planeringen och genomförandet av naturrestaureringens målsättningar över olika skalor, behöver metodiken standardiseras mellan länsstyrelser och utgå från bästa tillgängliga vetenskap. Uppdraget möjliggör att standardisera och tillgängliggöra? länsstyrelsernas arbete med värdetrakter. Värdetrakter kan användas för analys av livsmiljöer och hur de är sammankopplade i landskapet, det vill säga. konnektiviteten. Kunskapen kan användas som underlag i planeringen av åtgärder för att återskapa, förbättra och bibehålla livsmiljötyper samt förbättra spridningsmöjligheter. Genom att stärka populationer av olika arter och möjliggöra spridning till nya områden ökar förutsättningarna att bibehålla kvaliteter över tid.

Värdetrakter är bara en del av underlaget som krävs för att ta fram regionala handlingsplaner för arbetet med biologisk mångfald i stort och målsättningar i naturrestaureringsförordningen. Sådana planer behöver också integrera information om verksamheter och tillgänglig infrastruktur som till exempel betesdjur, foderinhämtning, veterinär, slakterier. Det möjliggör en bättre bedömning av sannolikheten för varaktig skötsel och var behov finns att öka tillgången till nödvändig infrastruktur för att möjliggöra återskapande och förbättring av livsmiljötyper.

Konsekvenser för åtgärdsförslaget

Kunskap om värdetrakter bidrar till att ta fram regionala handlingsplaner som underlag för effektivt arbete med restaurering, uppföljning och analys av miljötillstånd. Det kan användas som underlag för landskapsplanering i brukande och hållbar förvaltning av mark och vatten, som kunskapsunderlag för samråd och samverkan mellan olika aktörer och som underlag för fysisk planering och prövning.

⁴⁰ <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/mark-och-vattenanvandning/gron-infrastruktur/regionala-handlingsplaner/>

⁴¹ <https://www.rus.se/gron-infrastruktur-och-naturrestaurering/>

Konsekvenser för staten

Förslaget bedöms medföra ökade kostnader för staten med omkring en årsarbetskraft om 1 500 000 kronor per länsstyrelse.

Värdetrakter kan vara vägledande i beslut som tas av myndigheter, till exempel i förvaltning av skyddade områden, beviljande av nationella medel och allokering av miljöersättningar. Resurser som prioriteras till värdetrakter kan öka kostnadseffektiviteten i arbetet då det i majoriteten av fall är mindre kostsamt att förbättra kvaliteter i redan befintliga förekomster. Återskapandearbete kan också utföras mer effektivt genom att planera insatserna i arealer som återfinns i anslutning till värdetrakter.

Konsekvenser för kommuner och regioner

Regioner och kommuner kan använda värdetrakter inom den fysiska planeringen. Regioner kan till exempel anpassa arbetet inom den regionala naturvårdsstrategin för bevarande av biologisk mångfald. Kommuner kan få ett större landskapsperspektiv i sitt naturvårdsarbete.

Konsekvenser för företag

Eftersom förbättrade planerings- och uppföljningsunderlagen underlättar dialog och åtgärdssamordning kan det innebära ökade möjligheter för exempelvis lantbruksföretag att genomföra åtgärder som gynnar direkta företagsekonomiska värden och indirekt stärker positiva värden kopplade till förbättrad tillgång till ekosystemtjänster i det omgivande landskapet.

När ett område identifierats som värdetrakt påverkas inte formella krav som ställs på mark- och vattenanvändningen i området.

Konsekvenser för andra enskilda

Inga direkta konsekvenser.

Övriga konsekvenser

Övrigt

Bedömning av om förslaget överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Förslaget möjliggör att uppnå förordningens målsättningar.

Hur och när kan konsekvenserna av förslaget eller beslutet utvärderas

Underlaget ska möjliggöra uppföljning av de åtgärder som vidtas för att nå målsättningarna i Naturrestaureringsförordningen. Verkygets ändamålsenlighet kan utvärderas löpande med avseende på till exempel användarvänlighet. Konsekvenserna av verkyget, med avseende på hur effektivt åtgärdsarbetet genomförs, kan utvärderas genom den rapportering som genomförs enligt förordningens artikel 21 inför justeringar 2032.

Tillför medel till ordinarie LONA

Myndigheterna föreslår att regeringen tillför medel till den lokala naturvårdssatsningen (LONA) för att stimulera åtgärder för biologisk mångfald och grön infrastruktur.

Motiv

I nuläget finns endast medel avsatta för våtmarksprojekt, men inte för ordinarie naturvårdsprojekt. Den lokala naturvårdssatsningen (LONA) har funnits sedan 2004 och varit mycket eftersökt och uppskattad av kommuner⁴² och lokala aktörer. Via LONA kan kommuner på egen hand, tillsammans med lokala aktörer eller med andra kommuner, söka bidrag för att genomföra projekt till nytta för naturvård, friluftsliv och folkhälsa. Det årliga anslaget har varierat över tid, men sedan 2024 finns det inga medel att söka för ordinarie LONA-projekt⁴³ på grund av prioriteringar till följd av minskade anslag.

Bidraget har varit enkelt att söka eftersom det har funnits under lång tid och haft hög beviljandegrad. I en utvärdering⁴⁴ av LONA från 2021 framgår att satsningen har bidragit till att över 4 500 projekt och över 10 000 åtgärder genomförts sedan starten 2004. Projekten har omfattat många olika naturvårdsåtgärder exempelvis med syfte att gynna pollinatörer och grön infrastruktur. Utvärderingen visar att projekten och åtgärderna inom LONA medverkar till många långsiktiga positiva effekter på naturvärden i miljön. I de genomförda dialogerna lyftes av flera aktörer behovet av möjligheter att bidra till förordningen mål exempelvis genom LONA

På lokal nivå är LONA en mycket viktig resurs för naturvärden och friluftslivet. Utvärderingen visar också på potentialen att använda LONA som verktyg för nya satsningar. Nya satsningar via LONA kan ge naturvärden och friluftslivet en knuff framåt om man kan genomföra fysiska, faktiska åtgärder.

Åtgärder inom LONA har många positiva effekter på miljömålen och friluftsmålen, men även positiva effekter på planering, information och kunskapsuppbyggnad för naturvärden och friluftslivet. LONA har bidragit till många naturvårds- och restaureringsåtgärder samt till kommunala planeringsunderlag såsom exempelvis grönplaner och naturvårdsprogram, vilka är värdefulla underlag för åtgärder i alla typer av miljöer. Att tillföra medel till ordinarie LONA skulle stimulera framtagande av strategiska planeringsunderlag för restaurering av ekosystem i såväl naturlandskaps som urbana miljöer.

LONA kan även bidra till att uppfylla förordningens mål och krav vad gäller arter, exempelvis fladdermöss (19 arter) och för vissa regioner flera vedlevande leddjur kopplade till ädellöv (4 arter).

Utvärderingen visar att LONA är ett system som gör stor nytta för den lokala naturvärden i hela landet och bedöms ha stor potential att bidra till målen i

⁴² Samtliga kommuner har sökt LONA-bidrag.

⁴³ [LONA – Lokala naturvårdssatsningen](#)

⁴⁴ [Den lokala naturvårdssatsningens \(LONA\) bidrag till insatser kring naturvård och friluftsliv i Sverige](#)

förordningens olika artiklar. Om bidraget tillförs mer medel i befintlig utformning krävs ingen författningsändring i förordning (2003:598) om statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt.

Konsekvenser av åtgärdsförslaget

Konsekvenser för staten

Kostnaden för staten beror på hur mycket medel som skulle anslås för LONA-bidraget årligen. Anslaget för ordinarie LONA har varierat över tid och uppgått till 100 miljoner kr per år som mest under de inledande åren.⁴⁵ Statens kostnader för bidraget beror även på hur lång stödperioden blir, och i vilken utsträckning som stödet efterfrågas.

Ytterligare en faktor som påverkar kostnaden är om bidraget, liksom tidigare, ska täcka upp till 50 procent av projektkostnaden. Uppdraget bedömer att bidraget även fortsättningsvis behöver täcka åtminstone 50 procent av åtgärds-kostnaden för att styra effektivt.

Regeringsuppdraget bedömer vidare att nya medel behöver tillföras ordinarie LONA under en överskådlig framtid, och att den årliga bidragsramen inledningsvis bör uppgå till ca 100 miljoner kr för att få till åtgärder som kan bidra till avsedda effekter och målen i förordningen.⁴⁶

Konsekvenser för kommuner och regioner:

För de kommuner som väljer att söka LONA-bidrag och sedan beviljas medel, skulle åtgärdsförslaget innebära bidrag upp till halva projektkostnaden för lokala naturvårdsprojekt, vilket ökar incitamenten att satsa på och prioritera den här typen av projekt. För en kommun som beviljas LONA-bidrag för projekt omfattande grönstruktur i urban tätortsmiljö, kan bidraget indirekt bidra till en mer attraktiv boendemiljö, vilket i sin tur kan bidra till ökade mark- och fastighetsvärden samt gynna turistnäringen för kommunen i fråga.

Eftersom LONA är en form av riktat statsbidrag måste kommunen själv ansöka om bidraget. En kommun som beviljats bidrag behöver också redovisa och återskapa vad de beviljade medlen använts till. Dessa moment medför administration för de kommuner som ansöker om bidraget. Många kommuner har dock sökt LONA-bidrag och genomfört projekt flera gånger tidigare, och byggt upp kompetens och rutiner för arbetet. Detta talar för att den administrativa kostnaden för hanteringen av bidraget blir mer begränsad.

En möjlig indirekt konsekvens av att en kommun väljer att satsa på bidragsfinansierade projekt och som kommunen medfinansierar med egna medel, kan bli att kommunen av finansieringsskäl behöver prioritera bort något annat.

⁴⁵ Tio års erfarenheter med LONA — lokala naturvårdssatsningen- Intresse, deltagande och lärande ISBN 978-91-620-6748-9

⁴⁶ Utfallet av stödet och dess effekter kommer att följas upp i samband med översynen av den nationella restaureringsplanen 2032. Utvärderingen kommer då visa om stödet behöver förlängas och ges för en ny period.

Detta kan vara relevant om bidraget avser ett LONA-projekt som annars inte skulle ha genomförts. Om kommunens medfinansiering av projektet skulle innebära att finansieringsutrymmet för andra värdeskapande kommunala verksamheter eller satsningar minskar och prioriteras bort, uppkommer en alternativkostnad. Den behöver i så fall vägas mot värdet av andra nyttor, ur bland annat miljö-, hälso-, och klimatanpassningssynpunkt, som kommunen ser med att satsa på lokala naturvårdsprojekt. Storleken på alternativkostnaden är dock svår att uppskatta i monetära termer eftersom den beror på vad de kommunala medlen i stället skulle ha använts till.

Förslaget att tillföra medel till ordinarie LONA innebär ingen förändring av befogenheter eller skyldigheter för kommuner.

Konsekvenser för företag

Förslaget medför inga kostnadsmissiga konsekvenser för företag. Restaurering och anläggning av grönytor och naturmiljöer kan skapa uppdrag för entreprenörer inom anläggning och naturvård. En grönare och attraktivare urban miljö, kan bidra till nyttor i form av ökade mark- och fastighetsvärden för fastighetsägare, samt även gynna turistnäringen i kommunen.

Konsekvenser för andra enskilda

I kommuner som utvecklar den gröna infragrönstrukturen kan bidraget direkt bidra till biologisk mångfald, klimatanpassning samt hälsa och välbefinnande. Indirekt kan det bidra till en attraktivare rekreations- och boendemiljö, vilket i sin tur kan bidra till ökad mark- och fastighetsvärden och även gynna turistnäringen.

Olika lokala aktörer kan initiera LONA-projekt. Detta innebär att lokalt förankrade idéer kan komma fram och främja medborgarintresset för naturvårdssatsningar.

Övriga konsekvenser

Sett till tidigare nämnda utvärdering av LONA-bidraget så har det gett god effekt. Förslaget att tillföra mer medel till LONA bedöms därför kunna leda till betydande positiva miljöeffekter för den biologiska mångfalden.

Förslaget bedöms även ge positiva effekter på folkhälsan och bidra till klimatanpassningsnytta.

Övrigt

Bedömning av om förslaget överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Förslaget bedöms inte gå utöver förordningens krav.

Hur och när kan konsekvenserna av förslaget eller beslutet utvärderas

Förslaget och dess effekter kommer att utvärderas innan den kontrollstation/översyn av den nationella restaureringsplanen som ska genomföras senast 2032.

Utred mer flexibelt skydd samt ersättningsformer för öppen mark, vattenmiljöer och livsmiljöer under succession

Myndigheterna föreslår att regeringen lägger uppdrag om att utreda och föreslå mer flexibelt skydd samt ersättningsformer för öppen mark, vattenmiljöer och livsmiljöer under succession.

Motiv

Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket fick under 2022 i uppdrag att utreda och föreslå ett mer flexibelt, ändamålsenligt, attraktivt biotopskydd samt skydds- och ersättningsformer anpassade för fjällnära skog⁴⁷. I uppdraget ingick att utreda och lämna förslag på ändringar av den formella skyddsformen biotopskyddsområden i syfte att göra den mer flexibel, ändamålsenlig och attraktiv, bland annat huruvida det ska vara möjligt att erbjuda markägare tidsbegränsade biotopsskyddsområden som ett alternativ till ordinarie biotopskydd eller andra skyddsformer. Vidare ingick i uppdraget att utreda mer flexibla skydds- och ersättningsformer särskilt anpassade för det fjällnära området som kan vara attraktiva för markägare.

Uppdragets avgränsningar var bland annat att endast skogliga biotopskyddsområden omfattas, vilket innebär att generella biotopskydd, samt akvatiska och marina biotopskyddsområden och biotopskyddsområden i jordbrukslandskapet inte skulle påverkas av förslagen som skulle lämnas till regeringen.

Uppdraget resulterade bland annat i författningsförslag (förslag till ändringar i miljöbalken och förordningen om områdesskydd) och följande nio åtgärdsförslag som syftar till att göra skyddsformerna biotopskydd och naturvårdsavtal mer flexibla, ändamålsenliga och attraktiva⁴⁸: (1) Biotopskyddsområden får även omfatta funktionella skyddszoner, utvecklingsmark och arronderingsmark om det är lämpligt. (2) Det ska vara möjligt att stanna vid fastighetsgräns vid beslut om biotopskydd för en värdekärna och därefter successivt besluta om skydd. (3) En skoglig basväg ska kunna undantas från ett biotopskyddsområde. (4) Det bör övervägas att införa ett artskyddsavtal, en särskild variant av naturvårdsavtal, för att specifikt hantera artskyddet i ordinära livsmiljöer. (5) Ett biotopskyddsområde ska kunna omfatta flera biotopskyddstyper. (6) Medålders till sena lövsuccessioner blir en ny biotopskyddstyp. (7) Biotopskyddsområden ska kunna omfatta områden med en storlek på upp till 50 hektar. (8) En variant av naturvårdsavtal införs ovan gränsen för fjällnära skog med möjlighet till anpassat nyttjande. (9) Ersättningen för naturvårdsavtal höjs ovan gränsen för fjällnära skog. Som följd av uppdraget

⁴⁷ Regeringsbeslut N2022/01344, M2022/01190

⁴⁸ Skogsstyrelsen & Naturvårdsverket 2023. Förslag på mer flexibla biotopskydd samt anpassade skydds- och ersättningsformer för det fjällnära området. Rapport 2023/09. [Större områden och högre ersättning ska öka intresset för att skydda skog | Skogsstyrelsen, Flexibla biotopskyddsregler samt flexibla skydds- och ersättningsformer för det fjällnära området](#), hämtat 2025-12-18

uppdaterades Riktlinjer för arbetet med naturvårdsavtal⁴⁹. Behovet av att genomföra vissa av dessa förändringar kvarstår och återspeglas i relation till restaureringsförordningen i åtgärdsförelägg 7 om justerat regelverk för särskilda biotopskydd på skogsmark i bilaga 6.3 om Skogsekosystemet.

Behovet av mer flexibelt, ändamålsenligt och attraktivt biotopskydd samt skydds- och ersättningsformer finns inte bara för skogliga miljöer utan även inom jordbrukslandskapet samt akvatiska och marina områden. I linje med förslagen från utredningen finns det behov av att öka möjligheterna att proaktivt arbeta med skydd av dessa miljöer samt få en säker, tillräcklig och skyndsam kompensation för ekonomisk förlust vid skydd av mark.⁵⁰ Behovet stärks av kunskap om påverkansfaktorer som i Sverige leder till att arter blir rödlistade: De viktigaste negativa påverkansfaktorer för Sveriges arter är avverkning och igenväxning och lika stort antal av arter som påverkas negativt är knutna till skogs- och jordbrukslandskapet. Bland de arter som är knutna till jordbrukslandskapet är omkring 20 procent rödlistade, lika stor andel som bland skogslevande arter⁵¹. Tittar man på arter som är bofasta i Sverige, men som försvunnit från något län, är andelen högst i urbana miljöer och i jordbrukslandskapet, följd av sötvatten-, havsstrands- och våtmarksmiljöer⁵².

I Götaland och Svealand är andelen formellt skyddad natur låg, endast sju till åtta procent av landarealen⁵³.

Frågor om naturvårdsavtal för arter som omfattas av ett åtgärdsprogram har ställts till några län november 2025. Det varierar ganska mycket i ersättning mellan områdena, i några fall är det väldigt låg ersättning, några markägare har tackat nej på grund av låg ersättning. Eftersom den befintliga ersättningsmodellen beräknas utifrån bedömt avkastning från avtalsområdet, vid tidpunkten för avtalets tecknande⁵⁴, är det generellt sett högre ersättning för områden med skog, jämfört med andra miljöer.

Mer flexibelt skydd samt ersättningsformer för öppen mark, vattenmiljöer och livsmiljöer under succession behöver därför utredas för att kunna göra skydd mer flexibelt, ändamålsenligt och attraktivt för markägare samt skydds- och

⁴⁹ Skogsstyrelsen & Naturvårdsverket 2023. Naturvårdsavtal. Riktlinjer för tillämpning. Version 4.0. [Naturvårdsavtal - Skogsstyrelsen, Naturvårdsavtal](#), hämtat 2025-12-18

⁵⁰ Skogsstyrelsen & Naturvårdsverket 2023. Förslag på mer flexibla biotopskydd samt anpassade skydds- och ersättningsformer för det fjällnära området. Rapport 2023/09, sid 7.

⁵¹ Eide, W. m.fl. (red.) 2020. Tillstånd och trender för arter och deras livsmiljöer – rödlistade arter i Sverige 2020. SLU Artdatabanken rapporterar 24. SLU Artdatabanken, Uppsala. [Tillstånd och trender för arter och deras livsmiljöer – rödlistade arter i Sverige 2020](#), hämtat 2025-12-18

⁵² Bjelke, U., Sandström, J., Sundberg, S. & Eide, W. 2020. Resultat och diskussion. I Eide, W. m.fl. (red.), Tillstånd och trender för arter och deras livsmiljöer – rödlistade arter i Sverige 2020. SLU Artdatabanken, Uppsala, sid 12.

⁵³ <https://www.slu.se/artdatabanken/rodlstade-arter/sammanfattning-rodlista-2020/>, hämtat 2025-12-18

⁵⁴ Skogsstyrelsen & Naturvårdsverket 2023. Naturvårdsavtal. Riktlinjer för tillämpning. Version 4.0. [Naturvårdsavtal - Skogsstyrelsen, Naturvårdsavtal](#), hämtat 2025-12-18

ersättningsformer som är anpassade för dessa miljöer och på sätt uppfylla mål och krav för arter från förordningen.

Konsekvenser för åtgärdsförslaget Utred mer flexibelt skydd samt ersättningsformer för öppen mark, vattenmiljöer och livsmiljöer under succession

Konsekvenser för staten

Förslaget innebär en kostnad för staten att utreda och föreslå mer flexibelt skydd samt ersättningsformer för öppen mark och livsmiljöer under succession.

Utredningen kräver uppskattningsvis två årsarbetskrafter fram till 2030. Beroende på vad utredningen visar kan författningsförslag samt kostnader för administration och ersättning tillkomma i genomförandet av förändringarna.

Konsekvenser för kommuner och regioner

Förslaget bedöms inte förändra befogenheter eller skyldigheter för kommuner och regioner.

Konsekvenser för företag

Förslaget bedöms ge positiva konsekvenser genom att göra skyddsformerna mer flexibla, ändamålsenliga och attraktiva för företag. Förslaget bedöms också ge positiva konsekvenser genom att de regelverk, andra styrmedel och arbetsformer som används för naturvården på öppen mark, vattenmiljöer och livsmiljöer under succession i högre grad ska ta tillvara och främja markägarens vilja att bevara och skydda biologiskt värdefulla miljöer.

Konsekvenser för andra enskilda

Samma som för företag.

Övriga konsekvenser

Förslaget förväntas inte ge några övriga konsekvenser.

Övrigt

Bedömning av om förslaget överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Förslaget bedöms överensstämma med de skyldigheter som följer av Sveriges EU-anslutning.

Hur och när kan konsekvenserna av förslaget eller beslutet utvärderas

Den föreslagna utredningen bör innefatta en plan för uppföljning.

Förstärk och utöka Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper

Myndigheterna föreslår att regeringen förstärker Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper (ÅGP) i syfte att bidra till att uppfylla Sveriges åtaganden inom naturrestaureringsförordningen.

Myndigheterna föreslår att regeringen ger berörda myndigheter i uppdrag att utreda 1) hur ÅGP för terrestra arter behöver utökas och utvecklas, i syfte att uppfylla förordningens mål och krav för arter, samt 2) om fler vattenlevande arter som omfattas av förordningen behöver ett åtgärdsprogram för att nå restaureringsförordningens mål i sötvattens- och marina ekosystem och att besluta om sådana program.

Motiv

Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper (ÅGP) är en verksamhet sedan mer än 20 år där Naturvårdsverket i dagsläget ansvarar för 128 åtgärdsprogram inom övervägande terrestra miljöer (vidare terrestra ÅGP) och Havs- och vattenmyndigheten för 21 åtgärdsprogram inom akvatiska miljöer (vidare akvatiska ÅGP). I ÅGP ingår ett antal arter och livsmiljötyper upptagna på art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet. De enskilda åtgärdsprogrammets genomförande koordineras av länsstyrelserna.

ÅGP är ett viktigt verktyg för att uppfylla förordningens mål och krav för arter, både genom riktade insatser och medel till artanpassade åtgärder. För ett lyckat bevarande av hotade arter behöver åtgärdsarbetet utföras långsiktigt på landskapsnivå^{55 56} och helst i samverkan med andra sektorsmyndigheter och andra aktörer. ÅGP har en inarbetad organisation som kan användas för planering, förankring, genomförande och uppföljning, och är ett etablerat arbetssätt där man redan idag samverkar med ett stort antal nationella och regionala aktörer för att rikta och växla upp befintliga medel till prioriterade områden. Det är mer kostnadseffektivt att bygga på befintliga och etablerade strukturer jämfört med att bygga upp nya.

För terrestra ÅGP gäller följande:

Arbetet med ÅGP innebär riktade insatser och styrmedel för att förbättra bevarandestatus för utpekade hotade arter (ofta specialister). Koordinering av varje program sker på övergripande (nationell) nivå, men medel är avsatta för åtgärder utanför skyddade områden. Många arter har sina förekomster till en stor del utanför skyddade områden, exempelvis för dagfjärilar upptagna på art- och

55 Gámez-Virués, S., Perović, D., Gossner, M. *et al.* Landscape simplification filters species traits and drives biotic homogenization. *Nat Commun* **6**, 8568 (2015).

56 Franzén, M., & Johansson, V. (2025). Recent butterfly extinctions in Sweden reveal the inadequacy of site-based protection and the need for landscape-scale management. *Conservation Science and Practice*, e70188.

habitatdirektivet som omfattas av ÅGP är där andelen kända förekomster i skyddade områden är 5–25 procent⁵⁷.

I nuläget (2025) är det 59 åtgärdsprogram (av totalt 128 terrestra ÅGP, ca 46 procent) som omfattar arter och livsmiljötyper upptagna på art- och habitatdirektivet, arter upptagna på fågeldirektivet samt pollinatörer och därmed direkt berörs av förordningen. Dessa 59 ÅGP innefattar 41 arter upptagna på EU-direktiv (30 arter på art- och habitatdirektivet, 11 arter på fågeldirektivet) och 49 arter som är pollinatörer. Med pollinatörer avses här artgrupper som kommissionen pekar ut för pollinatörsövervakning inom Art 10 (dagfjärilar, macro-nattfjärilar, vildbin, blomflugor)⁵⁸. Detta resulterar i att 40 procent av hotade EU-direktivsarter (11 procent av samtliga EU-direktivsarter) och 27 procent av hotade arter vilda pollinatörer som i dagsläget omfattas av ÅGP^{59 60}.

Anslagsfördelning för samtliga 128 åtgärdsprogrammen har varierat mellan 28–55 miljoner kronor per år⁶¹ för de senaste tre åren 2023–2025, vilket innebär att ca 13–25 miljoner kronor resulterar i åtgärder per år för de 59 åtgärdsprogrammen. Uppskattning av kostnadsbehov enligt aktuella åtgärdestabeller för dessa 59 åtgärdsprogram är ca 106 miljoner kronor per år. Anslagsfördelningen motsvarar därmed inte kostnadsbehovet, utan endast ca 12–24 procent av kostnadsbehovet. Anslagsfördelningen står därför inte i proportion till de behov som finns för Sveriges åtaganden inom förordningen. Se vidare under Konsekvenser för beskrivning av kostnadsbehov.

ÅGP-verksamheten utvärderades under 2020–2021 på uppdrag av Naturvårdsverket med fokus på hur verksamheten fungerar när det gäller möjligheten att bidra till miljö kvalitetsmålet ”Ett rikt växt- och djurliv”⁶². Rekommendationer från utvärderingen var bland annat att sätta upp mål för ÅGP-verksamheten som helhet, utveckla uppföljningen av verksamhetens samlade bidrag, utreda ytterligare prioriteringar mellan arterna, tydliggöra länsstyrelsernas roll i koordinering av åtgärdsprogrammen, förtydliga och utveckla andra sektorsmyndigheters roll i ÅGP-verksamheten, förstärka forskning för ÅGP-arter och stärka samverkan mellan forskningsprojekt och ÅGP-verksamheten⁶³.

57 Naturvårdsverket (2025). Rapportering av status för arter och livsmiljötyper. Art- och habitatdirektivet, artikel 17, Arter, Fjärilar. [Fjärilar](#)

58 European Commission, Directorate-General for Environment (2025). Commission Delegated Regulation (EU) 2025/2188 of 19 September 2025 supplementing Regulation (EU) 2024/1991 of the European Parliament and of the Council by establishing a science-based method for monitoring pollinator diversity and pollinator populations.

59 SLU Artdatabanken (2020). Rödlistade arter i Sverige 2020. SLU, Uppsala. [Rödlista 2020](#)

60 Artfakta. Rödlistan och naturvårdslistor. <https://artfakta.se/listor>

62 Bjerkesjö m.fl. (2022). Utvärdering av Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper (ÅGP). Naturvårdsverket, Rapport 7026. [Utvärdering av Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper \(ÅGP\)](#)

63 Bjerkesjö m.fl. (2022). Utvärdering av Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper (ÅGP). Naturvårdsverket, Rapport 7026, s. 5.

För ett lyckat bevarande av hotade arter behöver åtgärdsarbetet utföras långsiktigt och på landskapsnivå^{64 65} samt i samverkan med andra sektorsmyndigheter och andra aktörer. ÅGP har en inarbetad organisation som kan användas för planering, förankring, genomförande och uppföljning, och har ett arbetssätt där man redan idag samverkar med ett stort antal nationella och regionala aktörer för att rikta och växla upp befintliga medel till prioriterade områden. ÅGP behöver förstärkas genom anslag som motsvarar kostnadsbehovet och utökas för att kunna omfatta fler arter. Extra fokus behöver riktas mot pollinatörer för att uppfylla förordningens mål och krav inom Art 10 (se förslaget Inför nya och förstärk befintliga åtgärdsprogram för pollinatörer under Art 10). Det är samtidigt viktigt att ÅGP också behåller fokus på nationellt hotade arter utanför EU-direktivet då dessa utgör stor majoritet av hotade arter i Sverige (enbart ca 4% av de nationellt hotade arterna är direktivarter). Rekommendationer från utvärderingen ÅGP-verksamheten behöver utredas vidare som möjligt underlag till utvecklingsarbetet inom terrestra ÅGP.

För att utöka och utveckla terrestra ÅGP föreslås att Naturvårdsverket ges ett uppdrag att utreda och ta fram förslag på hur terrestra ÅGP kan innefatta en större andel direktivarter och hotade arter pollinatörer, inklusive nödvändiga prioriteringar, grupperingar och eventuella nya åtgärdsprogram, samt hur terrestra ÅGP kan utveckla och effektivisera formen och struktur i arbetet, för att bli mer ändamålsenlig i sin organisation, uppföljning av restaureringsåtgärder och skötsel. Länsstyrelsernas roll i koordinering av åtgärdsprogrammen behöver tydliggöras, samt förtydliga och utveckla andra sektorsmyndigheters roll i ÅGP-verksamheten och förstärka forskning om ÅGP-arter. Uppdraget ska startas jan 2027 och förslag börja sjösättas senast 2030 vilket kommer börja ha effekt senast 2035.

För arter i sötvattens- och marina ekosystem gäller följande:

Att stärka och utöka arbetet med ÅGP är ett effektivt sätt att genomföra naturrestaureringsförordningen i sötvattens- och marina ekosystem. Redan idag täcker befintliga ÅGP nästan hälften av de arter i naturrestaureringsförordningen som lever i sötvattens- och marina ekosystem och Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för. I princip varannat ÅGP som myndigheten arbetar med gäller en art som pekas ut i naturrestaureringsförordningen. Arbetet med ÅGP är således redan i dag är en viktig del av genomförandet av naturrestaureringsförordningen. Under 2026 avser HaV att undersöka vilka ytterligare arter som omfattas av naturrestaureringsförordning och som kan dra nytta av ett ÅGP.

Det behövs ökade och permanenta resurser till de akvatiska ÅGP-arbetet för att möta målen till 2030, men även kraven till 2040 och 2050. Havs- och Vattenmyndighetens budget för arbetet med ÅGP har de senaste åren legat omkring 15 miljoner kronor per år, varav den absoluta huvuddelen har gått till länsstyrelserna för arbetet med åtgärdsprogrammen. ÅGP-åtgärder i vatten avser

65 Franzén, M., & Johansson, V. (2025). Recent butterfly extinctions in Sweden reveal the inadequacy of site-based protection and the need for landscape-scale management. *Conservation Science and Practice*, e70188. <https://doi.org/10.1111/csp2.70188>

ofta restaurering och finansieras då även med medel avsatta till restaurering. Life- och Intereg-projekt kan i stor utsträckning bidra till åtgärdsgenomförande i enskilda ÅGP. Ett exceptionellt exempel är ÅGP flodpärlmussla som under 2024 redovisade åtgärder för över 22 miljoner kronor, finansierade genom sådana projekt. I mindre utsträckning finansierar även kommuner och andra aktörer, såsom icke statliga organisationer och företag åtgärder inom ÅGP. Havs- och vattenmyndigheten avser att inom ÅGP-arbetet fortsätta att uppmuntra initiativ och åtgärder som finansieras av icke-statliga medel.

Som framgår ovan är ÅGP-verksamheten beroende av extern finansiering för genomförandet av programmen vilket innebär möjligheter men ökar samtidigt sårbarheten. Mindre karismatiska arter har svårt att få stöd av externa finansiärer. I många program uppfylls idag inte ens de kortsiktiga målen fullt ut på grund av underfinansiering. För att minska sårbarheten behöver åtgärdsprogrammen en stärkt finansiering över tid och med fokus på länsstyrelsen vars roll är avgörande för åtgärdsprogrammen. Länsstyrelserna står för den absoluta merparten av åtgärdsarbetet och säkerställer därutöver kontinuitet och kompetens, samordning och implementering av åtgärder, samt inspirerar andra aktörer och deras åtgärder.

För att förstärka befintlig organisation, komma ifatt åtgärdsskulden och lägga till nya arter och livsmiljötyper till programmen och på så sätt nå restaureringsförordningens mål uppskattas finansieringsbehovet i ett första steg till omkring 35 miljoner kr per år.

Konsekvenser av att stärka och utveckla Åtgärdsprogram för hotade arter och livsmiljötyper

Konsekvenser för Staten

Utgifter för staten förväntas öka. För att säkerställa förutsägbarhet och kostnadseffektivitet i åtgärdsarbetet behöver staten satsa långsiktigt.

För terrestra ÅGP gäller följande:

Uppskattat kostnadsbehov för befintliga terrestra ÅGP som berörs av förordningen (59 av 128 ÅGP) är totalt ca 128 miljoner kronor (exkl andra verksamheter inom staten och aktörer utanför staten): årsarbetskraft på Naturvårdsverket ca 6 mkr, anslag ÅGP medel ca 122 miljoner kronor inklusive pollinatörer. Beroende på vad utredningen visar kan kostnader för framtagande av nya åtgärdsprogram, restaureringsåtgärder och skötsel tillkomma i genomförandet av förändringarna. Kostnadsbehov för arbete med åtgärdsprogram för pollinatörer ingår i den totala kostnaden för terrestra ÅGP och bedöms uppgå till ca 70 miljoner kronor, se bilaga 6.8 om Pollinatörer, åtgärdsförslaget *Inför nya och förstärk befintliga åtgärdsprogram för pollinatörer*.

Beräkning av kostnadsbehovet

Uppskattning av årsarbetskraft på Naturvårdsverket: Behov av årsarbetskraft uppskattas till 6 miljoner kronor årligen – fyra årsarbetskrafter 4 x 1,5 miljoner kronor (kärnväxter/mossor, evertebrater, vertebrater, pollinering). Uppskattning av anslag ÅGP medel: Uppskattning av kostnadsbehov för de 59 ÅGP är ca 106

miljoner kronor årligen + ca 16 miljoner kronor behov av 0,5 årsarbetskraft per länsstyrelse för arbete med pollinatörer (21 x 750 tusen kronor). Kostnadsbehovet för de 59 ÅGP är beräknat från åtgärdstabeller som tas fram vart 5 år för varje ÅGP⁶⁶. I åtgärdstabeller uppskattas kostnader för åtgärder, datainsamling och analyser.

Det är viktigt att påpeka att åtgärdstabeller inte är uppdaterade för samtliga ÅGP och kostnaderna i tabellerna är en uppskattning av kostnader för åtgärder som planeras för att uppnå kortsiktiga mål inom respektive ÅGP. Uppskattningen av kostnadsbehov ska därför uppfattas som underskattad och i behov av uppdatering i linje med förordningens mål och krav.

I åtgärdstabellerna identifieras även andra aktörer, vars insatser kan krävas för att uppnå mål för ÅGP. Andra aktörer kan vara både andra verksamheter och projekt inom staten (länsstyrelser, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Jordbruksverket, Trafikverket, universitet mm.), och externa aktörer (kommuner, skogsbolag, föreningar, stiftelser mm.). Bidraget från andra aktörer är stort inom några ÅGP - exempelvis Vitryggig hackspett, Rikkärr, Ljunghed, Särskilt skyddsvärda träd, vilket speglar behovet av andra aktörers frivilliga insatser (Vitryggig hackspett). Övriga befintliga medel (exempelvis våtmarksbidrag till skyddade områden och ÅGP) men det beror även på att åtgärdstabellerna för de programmen är nyligen uppdaterade. ÅGP har ett etablerat arbetssätt där man redan samverkar med dessa aktörer, både på nationell och regional nivå.

Syftet med utredningen är också att utveckla och organisera arbetet med programmen så att medel, resurser och kunskap används effektivt och ändamålsenligt och på så sätt ökar effekten av arbetet för arterna.

För arter i sötvattens- och marina ekosystem gäller följande:

Programmen är ett viktigt och sedan länge beprövat arbetssätt för att nå de av riksdagen fastställda miljökvalitetsmålen och skyldigheter enligt art- och habitatdirektivet. Att stärka och utöka arbetet med ÅGP i sötvattens- och marina ekosystem är således ett effektivt sätt att genomföra naturrestaureringsförordningen.

Det befintliga anslaget till limniska och marina ÅGP uppgår i nuläget till ca 15 mkr årligen, vilket behöver förstärkas till 35 mkr i ett första steg fram till 2030 för att förstärka åtgärdsarbetet för befintlig akvatiska ÅGP. Ytterligare åtgärdsmedel kan behöva tillföras om ÅGP ska tas fram för fler arter i sötvattens- och marina ekosystem. Särskilda kostnader för framtagande av nya programmen tillkommer.

Konsekvenser för kommuner och regioner:

För terrestra ÅGP gäller följande:

Förslaget bedöms inte förändra befogenheter eller skyldigheter för kommuner och regioner. Förslaget kan innebära ökade förvaltningsutgifter för samverkan och

⁶⁶ Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper, åtgärdstabeller. [Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper](#)

skötsel, dessa är dock frivilliga. Positiva konsekvenser i att kommunerna får kunskapsunderlag och vägledning för att bevara de hotade arterna.

För arter i sötvattens- och marina ekosystem gäller följande:

Åtgärdsprogrammen är vägledande, men inte bindande, och fungerar som underlag för artinriktade bevarandearbete för kommuner och regioner men också allmänhet och frivilliga insatser. Programmen syfte är att stimulera engagemang och konkreta åtgärder på regional och lokal nivå. Åtgärdsprogrammen underlättar således kommuners och regioners arbete och utgör ett stöd.

Konsekvenser för företag

För terrestra ÅGP gäller följande:

Det finns såväl positiva som negativa konsekvenser för företag. Bland de negativa konsekvenserna så kan förslaget leda till att pågående markanvändning behöver anpassas till artspecifika åtgärder, vilket innebär en viss försvåring av fortsatt rationellt brukande av skogs- eller jordbruksmark. Dock bygger förslaget på frivilligheten dvs. att ingen aktör tvingas att genomföra åtgärderna om de inte anses ekonomiskt lönsamt eller avstår av andra skäl. Företag och konsulter involverade i planering, genomförande och uppföljning av artanpassade åtgärder kommer att ha möjlighet att bedriva lönsam verksamhet.

För arter i sötvattens- och marina ekosystem gäller följande:

Åtgärdsprogrammen är vägledande, men inte bindande, och fungerar som underlag för artinriktade bevarandearbete, även företags. Programmen syfte är att stimulera engagemang och konkreta åtgärder. Det finns flera företag som är med och bidrar frivilligt till åtgärdsprogrammen.

Konsekvenser för andra enskilda

För terrestra ÅGP gäller följande:

Överlag samma som för företag. Ytterligare positiv effekt för markägare är att förekomst av arter kan ge särskilda värden och därmed högre miljöersättning.

För arter i sötvattens- och marina ekosystem gäller följande:

Åtgärdsprogrammen är vägledande, men inte bindande, och fungerar som underlag för myndigheters, organisationers och allmänhetens artinriktade bevarandearbete. Programmen syfte är att stimulera engagemang och konkreta åtgärder på regional och lokal nivå.

Övriga konsekvenser

Inga betydande.

Övrigt

Bedömning av om förslaget överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Förslaget överensstämmer med mål och krav som framgår från förordningen och med skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen. Ökade

och långsiktiga resurser till ÅGP möjliggör förstärkta insatser inom befintliga ÅGP samt en utökning av antal ÅGP för att möta förordningens behov. Det stärker också Sveriges arbete för att nå de av riksdagen fastställda miljökvalitetsmålen *"Ett rikt växt- och djurliv, "Levande sjöar och vattendrag", "Hav i balans samt levande kust och skärgård"* samt övriga ekosystemrelaterade miljökvalitetsmål.

Hur och när kan konsekvenserna av förslaget eller beslutet utvärderas

Förslaget utvärderas vid nästa uppdatering av den nationella restaureringsplanen.

Stärk och utveckla arbetet mot invasiva främmande arter

Åtgärdsarbetet mot invasiva främmande arter behöver förstärkas för att nå målen till 2030, 2040 och 2050.

Myndigheterna föreslår att regeringen ger berörda myndigheter i uppdrag att ta fram en nationell strategi för att identifiera och prioritera arter och åtgärder av särskild vikt för att stärka arbetet mot invasiva främmande arter som utgör ett särskild hot mot livsmiljötyper och hotade arter i Sverige. Strategin ska tas fram i samarbete med berörda myndigheter och bidra till ett långsiktigt och effektivt arbete.

Motiv

Åtgärder mot invasiva främmande arter regleras generellt av gällande lagstiftning. Arbetet mot invasiva arter, vilka är ett av de stora hoten mot biologisk mångfald, är aktuellt inom många verksamheter som involverar många aktörer och behöver fortsätta samt förstärkas. För att åtgärder ska vara tillräckliga och effektiva, både i etableringsskeden och i bekämpning av redan etablerade populationer av invasiva främmande arter, måste åtgärder ha en tillräcklig och uthållig finansiering. Möjligheten att tidigt sätta in åtgärder för att bekämpa eller förhindra spridningen av invasiva främmande arter från särskilt viktiga miljöer måste säkerställas, även på lång sikt. En långsiktig finansiering av statliga åtgärder är nödvändig.

Åtgärder och tydliga mål för att stärka arbetet mot invasiva främmande arter som utgör ett särskild hot mot hotade arter i Sverige är viktiga, och i vissa fall avgörande, inom arbetet för respektive livsmiljötyp och hotade arters livsmiljö. Därför krävs en nationell strategi för att identifiera och prioritera arter och åtgärder av särskild vikt för att stärka arbetet mot invasiva främmande arter som utgör ett särskild hot mot dessa livsmiljötyper och arter. Strategin ska tas fram i samarbete med berörda myndigheter och bidra till ett långsiktigt och effektivt arbete.

Att förstärka arbetet med att bekämpa invasiva främmande arter skulle även bidra till genomförande av EU:s och Sveriges IAS-förordning samt de av riksdagen fastställda miljömålen, målen inom EU:s biodiversitetsstrategi och CBD:s åtgärds mål 6 inom Kunming-Montreal-ramverket.

Konsekvenser av att stärka och utveckla arbetet mot invasiva främmande arter i livsmiljöer:

Konsekvenser för Staten

Det omfattande behovet av statliga åtgärder mot invasiva främmande arter innebär utökade utgifter för flera statliga myndigheter. Medelsbehovet för Naturvårdsverket bedöms i storleksordningen 70–100 miljoner kronor per år för åtgärder mot invasiva främmande landlevande arter. I förhållande till aktuella årliga medel på 50 miljoner kronor, uppskattas behovet öka med 20-50 miljoner kronor. Havs- och vattenmyndighetens behov av medel för åtgärder mot vattenlevande invasiva främmande arter ligger i samma storleksordning. Budgetstorleken för övriga myndigheter är sannolikt mindre.

En nationell strategi förväntas medföra vissa kostnader. Arbetet uppskattas uppgå till 0,5 årsarbetskraft på Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket vardera.

Konsekvenser för kommuner och regioner:

Kommuner och regioner är viktiga aktörer i arbetet. Konsekvenserna av liggande förslag bedöms dock ha ringa omfattning.

Konsekvenser för företag och enskilda

Konsekvenserna bedöms ha ringa omfattning.

Bedömning av om förslaget överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Förslaget är i linje med EU:s förordning om invasiva främmande arter och målen om IAS inom EU:s biodiversitetsstrategi.

6.1.5 Övergripande styrning och granskning av förordningens genomförande

Att leva upp till restaureringsförordningen är komplext och omfattar många olika verksamhetsområden. Myndigheterna har bedömt att det bör finnas en effektiv styrning och utvärdering av arbetet med restaureringsförordningen på en övergripande nivå för att de åtgärder som sätts in ska vara tillräckliga i relation till förordningens krav och ger därför ett förslag om detta.

Miljömålsuppföljningen synkroniseras med förordningens rapportering

Myndigheterna utvecklar och effektiviserar tillsammans miljömålsuppföljningen genom att synkronisera det arbetet med rapporteringsåtaganden inom EU och internationellt, vilket inkluderar den rapportering som förordningen medför.

Motiv

Naturrestaureringsförordningen medför utökade rapporteringskrav som till viss del är överlappande med den rapportering som sker i samband med det nationella miljömålsarbetet. För att undvika parallella processer bör berörda myndigheter se över och synkronisera rapporteringsbehov och uppföljning. Rapporteringskrav i Naturrestaureringsförordningen och andra åtagande från EU och internationellt bestäms av andra parter, men myndigheter har relativt stora möjligheter att styra hur uppföljningen av miljömålen sker. Därför bör myndigheter utveckla och effektivisera miljömålsuppföljningen genom att synkronisera med rapporteringsåtaganden inom EU och internationellt. Förslaget ligger i linje med åtgärdsförslag 15 i bilaga 6.3 om skogsekosystemet, om att välja en nationell fågelindikator (miljömålsindikatorn för levande skogar) istället för EU:s indikator.

Myndigheterna har övervägt ett förslag om att miljömålssystemet bör kompletteras med etappmål, delmål och/eller indikatorer för att motsvara förordningens krav. Uppföljningen av miljömålssystemet skulle därmed kunna visa på om Sverige är på rätt väg att uppfylla målen och att föreslå nödvändiga justeringar av Sveriges genomförande vid behov. Myndigheterna har även övervägt ett förslag om att ge myndigheterna i instruktion eller uppdrag att utifrån den rapportering som ska göras i enlighet med restaureringsförordningen vart tredje år ta fram åtgärdsförslag inom ett halvår efter att rapporteringen lämnats in, om utvecklingen inte går tillräckligt åt rätt håll. Myndigheterna har inom ramen för uppdraget inte hunnit bereda och landa i dessa överväganden och föreslår därför som ett första steg att myndigheterna tillsammans utvecklar och effektiviserar miljömålsuppföljningen genom att synkronisera det arbetet med rapporteringsåtaganden inom EU och internationellt. Om det arbetet utmynnar i att det finns behov av förändringar i exempelvis miljömålssystemet som behöver beslutas av riksdag eller regering får myndigheterna återkomma kring det.

6.1.6 Informationsinsatser till enskilda och direktiv till myndigheter

Tillgängliggöra information till enskilda och verksamhetsutövare

Myndigheterna föreslår att myndigheterna underlättar för enskilda att uppfylla kunskapskrav genom att ta fram lättillgänglig information riktad till målgruppen enskilda markägare som är verksamhetsutövare inom jord- och skogsbruk om livsmiljötyper och livsmiljöer för arter, om tolkning av begreppet avsevärd försämring med mera.

Motiv

Myndigheterna bedömer att det är av stor vikt att enskilda verksamhetsutövare såsom jordbrukare och skogsägare kan förstå vad förordningen och de författningsförslag som föreslås till följd av förordningen innebär men också att

staten om möjligt bör ta ansvar för att underlätta för markägare att uppfylla kunskapskravet för livsmiljötyper och arters livsmiljöer och vad som är avsevärd försämring.

Den kartläggning som behöver göras för att uppfylla förordningen kommer att ge information om var olika livsmiljötyper finns och om de är i gott tillstånd eller inte. Det behöver även finnas lättillgänglig information om till exempel vilken skötsel som behövs för att upprätthålla en livsmiljötyp i gott tillstånd, för att bibehålla kvaliteter i livsmiljöer för arter eller vilka åtgärder som i stället riskerar att leda till försämring och när denna kan bedömas vara avsevärd. För att bedöma om en åtgärd innebär en avsevärd försämring kan det finnas behov av kunskapsunderlag på landskapsnivå som det är lämpligt att staten tillhandahåller.

Beskrivning av förslaget

I inledningen av uppdraget bör myndigheterna undersöka behovet hos målgruppen så att det som tas fram också efterfrågas och fyller den funktion som avses. Utifrån det kartlagda behovet behöver myndigheterna utreda om och hur myndigheterna kan underlätta kunskapskravet för målgruppen. Denna första del bör genomföras under 2026-2027, och därefter påbörjas utifrån utfallet av undersökning och utredning framtagande av informationsmaterial. Kunskapsunderlag kan komma i ett senare skede eftersom det kan behöva invänta andra åtgärder som föreslås för att öka kunskapen kring livsmiljötyper och livsmiljöer för arter.

Konsekvenser av åtgärdsförslaget

Konsekvenser för staten

Förslaget innebär en kostnad för staten motsvarande minst en årsarbetskraft 2026 respektive 2027 för att genomföra den första utredande delen för myndigheterna tillsammans samt en kostnad för konsultuppdrag att undersöka vilken typ av information som bland annat markägare efterfrågar och skulle bli hjälpta av. Beroende på vad utredningen landar i kan det leda till ytterligare kostnader för staten.

Konsekvenser för företag och andra enskilda

Förslaget bedöms leda till att det blir lättare för målgruppen att förstå vad förordningens krav innebär, men vi kan inte säga hur mycket innan utredning och undersökning har skett.

Informationsmaterialet bedöms även underlätta för andra enskilda att förstå vad förordningens krav innebär.

Styrning av statliga myndigheter och bolag

Myndigheterna föreslår att alla statliga myndigheter och statliga bolag som äger eller förvaltar naturmark och därmed potentiellt kan inneha eller förvalta områden med livsmiljötyp, livsmiljöer för de berörda arterna eller barriärer enligt artikel 9.1 bör få direktiv att vidta åtgärder för att hindra avsevärd försämring av områden med livsmiljötyp samt att bidra till att nå även andra mål i förordningen, till exempel om kunskap och restaurering.

Motiv

Det följer av den EU-rättsliga lojalitetsprincipen och vår bedömning är att staten (i bred bemärkelse) i form av markägare eller förvaltare av mark dessutom bör gå före i att genomföra den nationella restaureringsplanen. Detta kan ske genom till exempel ändring av myndighetsstyrning och genom ägarstyrning. Regeringen bör se över möjligheten att göra detta tydligt för berörda myndigheter och bolag, senast under 2026. I direktiven bör även framgå att dessa myndigheter och bolag ska rapportera vidtagna restaureringsåtgärder med mera till den eller de myndigheter som ansvarar för Sveriges rapportering till Kommissionen som följd av förordningen.

Konsekvenser för staten

Förslaget bedöms innebära positiva konsekvenser eftersom det blir tydligare för berörda myndigheter och statliga bolag vilken förväntan som finns till följd av restaureringsförordningen i relation till deras huvuduppdrag.

6.1.7 Stärkt samverkan för informationsförsörjning som stödjer genomförande

Problembeskrivning

Många olika myndigheter och aktörer kommer att involveras i övervakningen av tillståndet i naturen, planering och genomförandet av restaureringsåtgärder samt uppföljningen av åtgärdernas effekter i förhållande till målen.

Enligt förslaget till förordning om restaurering av natur föreslås Naturvårdsverket få ansvar för att rapportera och tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten sammanställa information om tillståndet för livsmiljötyper, i kombination med att andra myndigheter med utpekad ansvar i författningsförslaget ges en skyldighet att lämna nödvändiga underlag. Naturvårdsverket föreslås ansvara för att informera myndigheterna och kommunerna om vilken utformning underlaget ska ha. Havs och vattenmyndigheten föreslås också sammanställa information om barriärer.

För att ett sådant upplägg ska fungera i praktiken behöver samverkan och informationsflöden mellan myndigheterna vara effektiva och tydligt strukturerade. Idag finns det flera hinder som riskerar att försvåra detta.

Insamling och sammanställning av information från många olika datakällor hos många organisationer är ett omfattande och komplext arbete som ofta kräver mycket tid och resurser. Underlag tas fram av olika myndigheter med olika arbetssätt, vilket leder till omfattande manuellt arbete innan informationen kan användas för samlad uppföljning och rapportering. Ett återkommande problem är att information utbyts i olika format med varierande användning av begrepp och detaljeringsgrad. Information som tas fram ur ett nationellt perspektiv på en alltför grov skala kan vara svår att använda i ett operativt genomförande regionalt och lokalt. Eftersom det saknas gemensamma ramar är det svårt att sammanställa uppgifter, jämföra resultat och följa utvecklingen över tid. I många fall saknas också tillräckliga beskrivningar av hur informationen har tagits fram, vilket också gör det svårt att tolka och använda informationen.

Det finns även brister i vilken information som faktiskt samlas in. Alla berörda myndigheter tar inte fram relevanta uppgifter regelbundet eller på ett sätt som stödjer uppföljning av naturrestaureringsförordningen. Informationshanteringen utgår i hög grad från respektive myndighets egna uppdrag, snarare än från ett gemensamt behov kopplat till den föreslagna rapporteringsstrukturen.

Sammantaget innebär detta att den föreslagna ansvarsfördelningen riskerar att bli svår att genomföra utan tydligare former för samverkan och att respektive myndighet har ett tydligt uppdrag för denna samverkan. För att Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten ska kunna fullgöra det föreslagna rapporteringsansvaret krävs därför att berörda myndigheter samverkar kring hur underlag tas fram, delas, struktureras, inklusive tydliga och gemensamma format och innehåll för datadelning.

Åtgärdsförslag för stärkt samverkan kring informationsförsörjning som stödjer genomförande

Myndigheterna föreslår att regeringen uppdrar åt Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Skogsstyrelsen, Statens jordbruksverk, Boverket, Trafikverket, Sveriges lantbruksuniversitet och länsstyrelserna att, under Naturvårdsverkets ledning, samverka kring en samordnad nationell digital infrastruktur och ändamålsenlig informationsstruktur för den informationshantering som krävs i genomförandet av naturrestaureringsförordningen.

Beskrivning av förslaget

Detta förslag är en konsekvens av författningsförslagets ansvarsfördelning där Naturvårdsverket ansvarar för att informera övriga myndigheter med utpekat ansvar för att lämna underlag om vilket format underlaget ska ha. Förslaget fokuserar på samordning av den digitala infrastrukturen och informationsstrukturen som kommer behöva utvecklas för att sammanställa och tillgängliggöra den data som de nationella underlagen för livsmiljötyper och arters livsmiljöer utgörs av, övervakningsdata samt data som behövs för effektuppföljning, rapportering och övrig datahantering i genomförandet av restaureringsförordningen.

De berörda myndigheterna ska utföra uppdraget i samverkan med varandra, och vid behov även ha dialog med andra berörda aktörer.

Uppdraget föreslås ges under 2026 och pågå i tre år, till 2029.

Förslaget kompletterar de förslag som beskrivs i bilaga 6.11 om övervakning, genom att tillföra ett digitaliseringsperspektiv till dessa.

Detta förslag har beroende till åtgärdsförslag om uppföljning, rapportering och nationella underlag. Ett exempel är förslaget under bilaga 6.10 Urbana ekosystem om att utveckla nationella data för grönytor och trädtäckning.

Motiv

Myndigheterna behöver stärka arbetet för interoperabilitet inom naturdataområdet som helhet och samtidigt skapa tydligare styrning samt främja och förenkla datadelning inom området naturrestaurering. En samordnad gemensam digital infrastruktur kommer behövas för att Sverige på ett effektivt sätt ska kunna planera, genomföra, följa upp och styra arbetet med naturrestaurering i enlighet med den nationella planen och naturrestaureringsförordningens mål.

Förslaget om ett uppdrag för samordning stödjer också Naturvårdsverkets instruktion enligt 3 § om att inom sitt ansvarsområde särskilt utveckla, följa upp och samordna arbetet med miljöinformationsförsörjning samt göra kunskaper om miljön och klimatet samt miljö- och klimatarbetet tillgängliga för myndigheter, allmänheten och andra berörda på ett kostnadseffektivt sätt. Samordning kräver dock övriga berörda myndigheters samverkan. För att dessa ska kunna prioritera att delta i arbetet krävs att respektive myndighet får ett tydligt uppdrag för denna samverkan.

Konsekvenser av åtgärdsförslaget

Konsekvenser för staten

Kostnaden för uppdraget uppskattas uppgå till mellan tre och fyra årsarbetskrafter, fördelat på de berörda myndigheterna över en period på tre år. Det innebär en total kostnad på mellan 4,5–6 miljoner kronor baserat på en kostnad på 1,5 miljoner kronor per årsarbetskraft.

Nedan redovisas bedömda konsekvenser för berörda myndigheter som använder information i planering, genomförande, uppföljning och rapportering:

- Förslaget bedöms leda till minskat manuellt arbete vid sammanställning av underlag, efter en inledande period där berörda myndigheter behöver anpassa arbetssätt och underlag. Anpassning behöver främst fokusera på gemensam struktur för utbyte av information som linjerar med, nyttjar och kompletterar befintliga ramverk, strategier och informationsstrukturer. Detta bedöms förbättra förutsättningarna och bidra till effektivare rapportering och uppföljning för Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten att genomföra samlad uppföljning och rapportering i enlighet med naturrestaureringsförordningens krav.

- Tydliga och gemensamma krav på format, begrepp och metadata bedöms förbättra spårbarhet och jämförbarhet över tid mellan datamängder. Samverkan kring detta är komplext och förutsätter arbete hos berörda myndigheter med att harmonisera befintliga underlag och rutiner, men bedöms stärka underlagens transparens och tillförlitlighet.
- En samordnad utveckling av digital infrastruktur bedöms minska dubbelarbete och parallella lösningar mellan myndigheter. Detta kan initialt kräva samordnings- och utvecklingsinsatser, men bedöms på sikt bidra till en mer effektiv användning av tillgängliga resurser.
- Tillgång till enhetliga och samlade underlag bedöms skapa bättre förutsättningar för planering, prioritering och genomförande av restaureringsåtgärder på lokal, regional och nationell nivå, samtidigt som behovet av samordning ad-hoc mellan enskilda aktörer minskar.

Konsekvenser för kommuner och regioner

Kommunerna kommer att kunna dra nytta av den förbättrade tillgången till enhetliga digitala kunskapsunderlag som förslaget förväntas leda till, vilket bedöms skapa bättre förutsättningar för planering, prioritering och genomförande av restaureringsåtgärder.

Konsekvenser för företag

Företag kommer att kunna dra nytta av den förbättrade tillgången till enhetliga digitala kunskapsunderlag som förslaget förväntas leda till, vilket bedöms skapa bättre förutsättningar för planering, prioritering och genomförande av restaureringsåtgärder. I övrigt får förslaget inga konsekvenser för företag.

Konsekvenser för andra enskilda

Markägare kommer att kunna dra nytta av den förbättrade tillgången till enhetliga digitala kunskapsunderlag som förslaget förväntas leda till, vilket bedöms skapa bättre förutsättningar för planering, prioritering och genomförande av restaureringsåtgärder. I övrigt får förslaget inga konsekvenser för enskilda.